

מהדורת קרן טללי מרבה

שנה"י (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ וישב - הנוכה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומרוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והמכוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טרדייה
ע"ש ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

תכלית וירדת הנשמה
וקיומה בגוף
מילתא חדת"א

טז

וימאן
נעוץ אורח חסיד לפי שטבע
ספיר ויהלום

יב

הנידה נא לי
איפה הם רועים
איצר פניני החסידות

ז

העלונים: ספיר ויהלום • מילואא הדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מסתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

ישיבת אביר יעקב

אור מאיר שמחה

מכון אור לישורים
ירושלים - תשפ"ו

בינת ישראל | הארתו כקדשת יום טוב ה
שפת אמת | חכמים הרגישו גדל הארת ימים אלו ה
עבודת ישראל | עקר הארת חנכה לעומדים מבחוץ ה
תורת אמת | בימים אלו התעוררות מועטת גורמת השפעה ה
קדשת לוי | שמחה והתלהבות על ההשפעה הנגרמת בכל העולמות על ידי ההדלקה ה
מאיר עיני חכמים | על ידי הדלקת הנרות מעלה האדם כל הניצוצין קדישין שלו ושל אבות אבותיו עד אדם הראשון 541 ה
באר משה | השפעת חסדים עליונים עד בלי די ע"י ההדלקה ו
ישמח ישראל | התלהבות הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א ו
תפארת שלמה | על ידי אורות הנרות אפשר להשיב את הצלם אלקים ו
תורת אליהו | שחר המצות בעולם הזה ו
ויאמר שאול | שלש מתנות שנתנו על ידי יסורים ו
משיח אלמים | יוסף החשיב את בלהה וזלפה לנשי אביו ו
תורת משה נתן | ראה יוסף בחלומו שאחיו ישנאו אותו בגין החלום ז
ויאמר עזרא | חלום שנגאה פעמים מתקיים ז
בגין דוד | גרימת החלום השני לקנאת האחים ז
לחם אשר | הליכת האחים משכם למען לא תגן מצות פבוד אב על יוסף ז
נפתלי שבע רצון | שמיעת ראובן את הבת קול ז
קדש הלולים | גזרת המן באה בגלל מכירת יוסף ח
אמרי שפר | פפרת ראובן על מעשה בלהה על ידי הצלת יוסף ח
אדרת אליהו | שמירת הצלם אלקים ח
משמרת אלעזר | קבלת יוסף יסוריו באהבה ח
נחלי דבש | חלומו של שר המשקים נפתר לטובה בזכות עינו הטובה ח
מעשי צדיקים י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

בוצינא דנהורא | פרשיות וישב-מקץ-ויגש בחינת ראש השנה יום כפור וספות א
קדשת לוי | עשיית מעשים גשמיים לשם שמים א
ארבעה ארזים | ליוסף היו בצעירותו את מדרגות ימי הזקנה א
מי השלח | פאשר מולך האדם על עצמו ביכלתו למלך על אחרים א
ישועות משה | ענון נסיעה לצדיק - הארת עיני האדם בענינים שלא ימצא בספרי מוסר א
לקוטי שיחות | כיצד יתכן שפלל ישראל נולדו מנשואין שלאחר מתן תורה הם אסורי עריות ב
יד אהרן | פגם הברית גורם חסר התעוררות בתורה ותפלה ב
טל חיים | כל אדם מחייב להתנדדות על חטאים חמורים כיון שיתכן ונקשל בשמירת העינים ב
פתוחי חותם | בזכות המצוות הקב"ה מגן על ישראל בגלות ג
לקוטי הלכות | רב תאות הממון הוא בשביל הבגדים ג
דברי חיים | הארת חנכה מגיע ממקום גבוה מאד אשר משפיע מהאדם את כל הבלי העולם הזה ג
נחל יצחק | האור שהתגלה בימי הנס מתגלה כל שנה בחשכת הגלות ד
תפארת שמואל | רמז לענין מעלת הסתכלות בפני הצדיקים ד
בית יצחק | מרב קרבת ישראל לאביהם שבשמים בימי החנכה אין מזכר שם הניה בעל הנסים ד
שם משמואל | אפילו המיואש ממצבו וכבר אינו מתעורר לעבודת ה' יכול לזכות בימים האלה שיעורוהו משמים ד
זרע קדש | מדלוקים למטה מעשרה טפחים לחזק לב האדם אף פאשר אין מרגיש הקדשה ד
לב שמחה | הנס ביום הראשון היה ההפך שכל הטבע הוא גם כן נס ה
אהל יוסף | סגלת מצות חנכה יותר מהשבת ה

בס"ד

קו מענה הלכה

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מתחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

נושאים בפרשת וישב

מעלת הפרשה

בוצינא דנהורא

רבי ברוך ממז'בוז זיע"א

פרשיות וישב-מקץ-ויגש בחינת ראש השנה יום כפור וסכות

השבועות בהם קוראים את הפרשיות וישב מקץ ויגש שמתחילים ממחצית כסלו עד תחלת טבת, הם בבחינת ראש השנה, יום הכפורים, סכות. והרמז

לכך הוא, בהפטרות וישב נאמר אם תקע שופר בעיר' (עמוס ג ו) [רמז לראש השנה], בפרשת מקץ את חטאי אני מזכיר היום' (בראשית מא ט) [רמז ליום הכפורים], ובהפטרות ויגש והיו לאחדים בידך' (יחזקאל לו יז) [רמז לארבעת המינים]:

פרשת וישב

ארבעה ארזים

רבי מאיר מקרעטשניף זיע"א

ליוסף היו בצעירותו את מדרגות ימי הזקנה

הקשה, וכי יעקב אבינו היה מפשוטי עם, שאהב את יוסף הצדיק משום שהיה בן זקונו, ומשום מה הדגישה התורה כי בן זקנים הוא לו.

ותרין, התורה אומרת, וישאל אהב את יוסף, הידעת משום מה אהב יעקב אבינו את יוסף, כי בו, כי הוא היה בן פנה, זקנים, כל המדרגות שהיו ליעקב אבינו בימי זקנותו, הוא לו, כבר היה ליוסף בבחורותו, עוד בהיותו בן שבע עשרה:

ויאמרו לו אחיו המלך המלך עלינו אם משול תמשל בנו (לו ח)

מי השלח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא זיע"א

כאשר מולך האדם על עצמו ביכלתו למלך על אחרים

כמו שאמר הרב הקדוש רבי זושא ז"ל, אשר כל אדם צריך להיות תקיף נגד עצמו שלא ישמע פתווי היצר, ואחר כן יוכל להיות לו תקיפות נגד אחרים שלא יירא מהם שהשם תתברך יתן לו עז ותעצמות נגדם. וזה שטענו השבטים ליוסף, המלך אתה על עצמך תרצה למלך עלינו, אם תמשל ברוחך שתרצה להיות מושל גם עלינו:

הגידה נא לי איפה הם רעים (לו טז)

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א

עניו נסיעה לצדיק הארת עיני האדם בענינים שלא ימצא בספרי מוסר

אבי הקדוש זיע"ע מפרש הפתוב 'הגידה נא לי איפה הם רעים', בהקדם הידוע מתלמידי הפעל שם טוב הקדוש,

מנשקים זה את זה ואפילו לעין כל, ואין בזה שום בושה.

וזהו 'מי יתנד כאח לי יונק', כלומר מי יתן אהבתך עלי כאהבת אח ואחות, דהינו אפילו כש'אמצאך בחוץ אשקך', כלומר אפילו כשאמצא את הנצוצות קדשתך בדברים חיצונים וגשמיים, גם שם 'אשקך', כלומר אעלה אותם אל שרשם, שהוא סוד נשיקה, ולא אהפון לשום תאוה גשמי, וזהו אהבה עזה, וזהו 'כי עזה כפנות אהבה' (שם ח).

אמונה שהכל לטובה

גם צריך אדם להתנהג, ככל דבר שמביא עליו תבריך קבל ממנו בנחת ובשמחה וכו' ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה וכו', ובה הוא ממתיק הדינים מעליו והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב.

ויש גם בזה הדרך העלאת נצוצות, בסוד 'המוציא לך מים מצור החלמיש' (דברים ח טז), כי 'מים' מרמז על חסדים ורחמים (וזהו ח"ג ונה), ו'צור' הוא לשון תקף ועז, והוא 'המוציא לך מים' כלומר חסדים, 'מצור החלמיש' כלומר מתקף משפט שבא עליו, לטוף הוא נהפך לטובה על ידי מחשבתך הטהורה והנאמנה שאתה מאמין בו תתברך שהכל הוא עושה לטובה, ובה אתה מורה אהבה עזה ועצומה בו תתברך.

ביאור הפסוק על פי הנ"ל

וזה הבטחון והאמונה תפס יעקב אבינו עליו השלום, ועל דא וישב יעקב בארץ מגורי אביו, ופרש רש"י ז"ל בקש לישב בשלוה, כלומר תמיד היה דרכו בכך שבקש לישב בשלוה ונחת רוח וילקבל הכל לטובה, אפילו בארץ מגורי אביו, כלומר אפילו כשבא מגור ופחד, שהוא מדת אביו פנודע, קבל הכל בשלוה ונחת רוח מרב צדקתו והבטחתו בו תתברך:

וישראל אהב את יוסף כי בן זקנים הוא לו (לו א)

וישב יעקב (בקש יעקב לישב בשלוה קפז עליו ורגזו של יוסף, רש"י) (לו א)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

עשית מעשים גשמיים לשם שמים

הכלל הוא שצריך אדם להתבונן בכל דרכיו ובכל מעשיו שיהא לשם שמים, כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו (אבות פ"ו מ"ג), אפילו בדברים הגשמיים, דהינו כשיושב לאכול ולשתות, יהיה פונתו לשם בריאות גופו לעבודת בוראו וכו', הוא הדין בכל הענינים הגשמיים שהוא עושה מעניני העולם הזה העקר שיהיה לכבוד שמים (עי' טור ושו"ע א"ח סימן רלא), ובה מעלה את הניצוצות הקדושים אל שרשם.

כי בכל דבר תמצא אהבה ויראה והתפארות גשמיים, אך כשאתה מתאוה לאכול ולשתות או שאר תאוות עולם הזה ואתה מכוון לאהבתו תתברך, אתה מעלה התאוה הגשמי אל התאוה הרוחני, ובה אתה מברר הנצוץ הקדוש שיש בזה האכל או בשאר הענינים.

וזהו סוד נטילת גידים, כי נטילה לשון העלאה, כמו וינטלם וינשאם (ישעיה סג ט) וכו', וזהו סוד 'המוציא לחם מן הארץ', כי 'לחם' מרמז על הקדשה וכו', ו'ארץ' מרמז על הארציות וגשמיות, והוא 'מוציא לחם' הינו הנצוצות הקדושים, מן הארץ מן הארציות ומן החיצונים.

נמצא כשאדם הולך בדרך הנ"ל הוא מורה על אהבה עזה ועצומה שיש לו בו תתברך, ואין לך דרך גדול מזה, כי כל מקום שהולך ובכל דבר שעושה, אפילו בדברים חיצונים בעולם הזה, הוא עובד את בוראו תתברך.

וזהו סוד 'מי יתנד כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך' (שיה"ש ח א), כי יש אהבה מסתרת ואהבה מגלה, אהבה מסתרת הוא אהבה בין איש לאשתו שהוא בהעניע, ואהבה מגלה היא אהבת אח ואחות, כי לפעמים מרב אהבתם

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי וישמו חירה, ואחר כך נאמר 'יוסף הורד מצרימה' (לט א). צריך להבין שני הירידות הללו, אשר הם שניהם בבחינת מלכות ויסוד פיודע.

ושמעתי מאבי הקדוש (הרב הקדוש רבי בערצ'י מנדבורנה זיע"א) זצלה"ה שאמר פרוש 'יהודה' מרמז להודאה, הינו להודות ולהלל ולשבח ליוצרו בתורה ובתפלה.

והינו שנאמר ויהי בעת ההוא, שהוא לשון צער, בעת שנסתמו הצנורות העליונים רחמנא לצלן, שגם אז נחקים בנו 'סכותה בענן לך מעבור תפלה' (איכה ג מד), ואז גם בלבבות ישראל חס ושלום נסתמו הפחות התעוררות לתורה ולתפלה.

ונאמר וירד יהודה מאת אחיו, הינו שהיה ירידה לישראל הנקראים אחים ורעים שאינם יכולים להודות ולהלל להשם יתברך וירדו עד שנפלו חס ושלום לנד היצר, אשר הוא מרמז בתבות 'עדלמי' שהוא עד למו, כשהולך וירד ומסטיין ועולה ומקטרג, וישמו חירה, שהאדם נעשה חס ושלום כפן חורין להיות בטל מתורה ותפלה וממצות רחמנא לצלן.

ואמר הכתוב למה נעשה זאת ומי גרם ככה, על זה נאמר ויוסף הורד מצרימה, על ידי שפגמו בבית קדש וגרמו שהיסוד הקדוש הנקרא יוסף משפיע למצרים שהוא בחינת ערוה הנקראת ערות הארץ, והקלפות מקבלים השפע הנבא מן היסוד הקדוש, אז האדם הזה אינו יכול להתפלל לפני השם יתברך בהתעוררות הלב, ולכן צריך לראות ולתקן מה שפגם בבית קדש ויחזר אליו התעוררות התפלה:

וישאל את אנשי מקמה לאמר איזה הקדשה, הוא בעיניו על הדרך (לח כא)

טל חיים

רבי חיים מאטיניא זיע"א

כל אדם מחיב להתודות על חטאים חמורים כיון שימתכו ונכשל בשמירת העינים

הנה ודוי על חטא המסדר לנו, מחיב כל אחד ביום הכפורים להתודות ולומר על הסדר. וכאן הבין שואל, הינו זה שלא בא חס ושלום דבר עברה לידו לאמר 'איזה הקדשה', למה לי להתודות

שגם אז היה מקום לאסורים שנצטוונו אחר כך – על כל פנים שמץ מהם, בדקות בדקות.

ואינו מובן: כיצד יתכן שהרב דכלל ישראל (מלבד שבט יהודה, מנשה ואפרים) נולדו מנשואין שלאחר מתן תורה הם אסורי עריות!?

אסורי עריות מורים על יהודים עליונים ביותר אשר אין העולם הזה יכול לקבלם

והבאור בזה: מבאר בתורת החסידות ומיסד בזהר וספרי קבלה, שהטעם לאסור עריות הוא מפני שברוחניות הם מורים על יהודים נעלים ביותר [כ'חוד ועיר אנפין ומלכות הנקראים אח ואחות], אשר מפני מעלתם הגבוהה אין העולם למטה יכול לקבלם.

באר 'בן זומא הציץ ונפגע'

וכאשר מגלים אורות נעלים אלו כאן למטה, עלול להגרם מקף נזק (פקדושה – על דרך הא דאיתא (תגייה יד): כבן זומא: 'הציץ ונפגע', כיון שלא יכול היה לסבל בזה רבוי אור, אזי ה'הציץ' הדיק לו או אפלו למטה יותר. וכדוגמת המביט בשמש ללא מגן) – ולכן במתן תורה, שהיא באופן של 'תורה אחת יהיה לכם' (במדבר טו כט), נאסרו ענינים אלו כאן למטה לכל ישראל בשוה.

השבטים היו יכולים לקבל אורות עליונים אלו

ומזה מובן, שקדם מתן תורה, לפני שהם נאסרו, אזי אצל אלו היכולים לקבל אורות נעלים ביותר לא היה חסרון בעניני יחוד אלו; ואדרבה, זוהי מעלה עבורם (וכדוגמת רבי עקיבא, אשר הפניסה לפרוס לא הישקה לו; אלא אדרבה, הביאה אותו לעלוי נעלה ביותר).

לפיכך אין תמיהה בכך שבני ישראל נולדו מנשואי התאומות – כי אדרבה, כיון שהשבטים היו יכולים לקבל את האורות הנעלים, הרי זה למעליותא – שבני ישראל מגיעים על ידי יחודים נעלים ביותר (חלק ה עמ' 274-273):

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי וישמו חירה (לח א)

יד אהרן

רבי אהרן אריה לייב מנדבורנא זיע"א פגם הברית גורם חסר התעוררות בתורה ותפלה

שחזקו את ענין הנסיעה לצדיק, אף שישנם ספרי מוסר וחסידות, ראשית חכמה, חובת הלבבות, מסלת ישרים, זהר הקדוש וכדומה, ולכאורה אפשר ללמד בהם בבית ולהודע מהם דרכי עבודת השם יתברך בתורה ובחסידות, ולמה זה צריכים איפה להטלטל בדרכים ולבטל מתורה ותפלה?

אלא הענין הוא, כמבאר בספרים הקדושים, שפאשר מעין האדם בספרי מוסר הוא רואה רק את החסרונות של חברו ובאיזה תאנה חברו לקוי, אולם בקשי ימצא את התוכחה על הדברים שהוא עצמו לקוי בהם, כי הבעל דבר "מישט איהם אריבער זיין בלעטל" [מדפדף לו את הדף], וגורם לו להעביר עיניו מהדף הנכון השיף לו.

לכן נוסעים אל הצדיק, אשר בדבריו ימצא כל אחד את הנחויין לו לתקון מעשיו, הצדיק יפרש בפניו את כל השקלא וטריא "פון זיין בלעטל", הוא כבר מודיע לו במה שהוא פגם ומראה לו את החסרונות שלו, את מה שעליו לתקן.

ואז פאשר ילמד בספרי מוסר לאור הדרכתו של הצדיק יאירו עיניו באור החיים, "עס מאכט איהם לעכטיג דעם קאפ" [זה מאיר לו את הראש]. ומחמת זה מתאמץ היצר הרע להסית את האדם ולבלבל את מחו בשטותים והבלים, לבל יסע להצדיק, ולבל יתקשר אליו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר יוסף הצדיק יסוד עולם הגידה נא לי, הגידה' מלשון המשכה, על דרך לשון הגמרא (סוכה ד): גוד אסיק, שימשכו עצמם אלי, ואז אגידה להם איפה הם רעים, במה הם נכשלים ופוגמים, הם רועים בגימטריא שס"ה, אודיעם באיזה מן שס"ה הלאוין נכשלו חס ושלום, ואתן להם תקון:

ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו (אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט, רש"י) (לו לה)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליבאוויטש זיע"א

כיצד יתכן שכלל ישראל נולדו מנשואין שלאחר מתן תורה הם אסורי עריות

מכך שהאבות שמרו כל תרי"ג המצות גם לפני מתן תורה, מובן לכאורה,

רב תאות ממון הוא בשביל הלבושים והבגדים. כאשר יכול כל אחד להבין בעצמו שרוב יגיעות וטרדות הפרנסה הוא בשביל הבגדים והמלבושים של כבוד לו ולאשתו ולבניו ולבנותיו, ובפרט בעת הנשואין שצריך להשיאם, שכל רבוי ההוצאה הוא על המלבושים. והוא המטריד את רב בני אדם בפרנסתם מחמת שכל אחד רודף אחר הכבוד ורוצה מלבושים גבוהים מערכו, ועל ידי זה נעשה בעל חוב ומכחיש ממון חברו.

וכמו ששמעתי מפיו הקדוש שהמלבושים מטרידין מאד את האדם, כי אכילה ושתיה יכול האדם להתפרנס בהוצאה קלה, אבל המלבוש מטריד מאד, וכמו שמבאר על פסוק ותתפששו בבגדו, שהסטרוא אחר תופסת את האדם בבגדו דיקא וכו', ענין שם בספר שיחות הר"ן.

היגיו כנ"ל כי עקר פגם תאות ממון שמכילה ימי האדם נמשך מפגם הלבושין כנ"ל, ועקרו מחמת חסרון אמונתו שאינו מאמין שבכל דבר יש פנימיות הרבה וכנ"ל וסומך על חכמתו וערמתו כאלו כבר השיג את כל החכמה, ויודע איך למצא להשיג ממון על ידי תחבולות וערמות האלו.

כי אם הנה שם לבו אל דבר ה' המלבש בכל דבר והנה מאמין שהכל בהשגחה פרטית, ואף על פי שהאדם צריך לעשות איזה עסק בשביל פרנסה, כמו שכתוב 'וברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידיך' (דברים טו יח). אף על פי כן אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' (משלי כא ל), 'כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים וכו'' (תהלים עה ז) כי 'לא בכח יגבר איש וכו'' (שמואל א' ב ט). (חוקת מטלטלין ה"ד אות 1):

ובאה מדת הדין לקטרג עליהם לחיכם, השכינה, בכח אלה המצות, מלמדת עליהם זכות ומתבטלת הגזרה.

השכינה מלמדת זכות על ישראל

וזהו הרמז, הוא מוצאת, היא פנסת ישראל שהם עדת ישראל, כשיוצאים לדון באיזה גזרה בגלות, והיא שלחה, 'היא' זאת היא השכינה, היא שבאה ללמד זכות על פנסת ישראל. והשכינה שלחה אל חמיה, שהוא הקדוש ברוך הוא, ש'חמיה' גימטריא ס"ג.

ואמרה לו, לאיש שהוא ה' איש מלחמה (שמות טו ג), אשר אלה המצות שזכרנו לו, והוא שנתן אותם לישראל להתעסק בהם, וממילא לו אנכי הרה, דאפתי בניו הם אפלו בגלות. שאם לא נתן להם מצות אלה, נאמר שאינם נקראים בניו, אבל פיון שנתן להם התורה והמצות, הם בניו והוא אביהם, וזהו שנגמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה כאמור. על פן אני מחלה ממך שתזכר לישראל זכות אלה המצות והתורה שמקיימים, ותגאלם מיד.

הקב"ה לא עזב את ישראל בגלות

וזהו שאמר הכתוב הכר נא למי החתמת, הוא חותם אות ברית קדש ואות השבת ואות המועדים, והפתילים, קרי בה 'תפלין' וקרי בה פתילים, היא מצות הציצית. והמטה, היא התורה שנודרשת מ"ט פנים טהור וכו'. ובזכות אלה המצות הכר נא אותם והוצא את ישראל מן הגלות:

ותתפששו בבגדו (ל ט ב)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

רב תאות הממון הוא בשביל הבגדים

ולחכות על לפי על דברים אלה על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות, בועידת זנות וכו' וחרף אני מפשע.

ועל זה בא תשובתו בצדו: אמנם כן, מעשה רע ממש לא עשית, אבל 'הוא בעיני על הדרך', הינו אם נכשלת בהסתכלות בעיניך על הדרך, פעם באנס, וגם פעם בלי אנס, ונחשב זאת כמו זנות, כמו שכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו לט), כי עינים ולבא תרי סרסורי העברה המה אשר אתם זונים אחריהם, כי המעשה תבא אחר הראיה והמתחשבה, וזה אמרו 'הוא בעינים על הדרך':

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה (לח ט ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בזכות המצות הקב"ה מגן על ישראל בגלות

אפשר לרמז במה דאיתא בזהר הקדוש, דבשעת החרבן לשאמר הקדוש ברוך הוא לשכינה שתצא עם ישראל בגלות, אמרה לו, חוששת אני שמא תעזב ישראל בגלות ותשכחני גם אני. אמר לה הקדוש ברוך הוא, אני נתן להם מצות שיעסקו בהם, ובשבילם אני מגן עליהם בגלות, ובשבילם אני זוכרם ופוקדם וגואלם. ונתן להם מצות המילה והציצית והתפלין והתורה שיעסקו בה וכיוצא.

והנה אפשר, דודאי הוא בשעה שישירא מתחייבים איזה חיוב גדול בגלות

חנוכה

ומתעסק בהבלים כדרך התינוקות, וכמעט כל חושיו בטלים במעשה תענועים והבלים, וכשוראה לאביו הולך מרחוק משליך הכל מעליו וקורא 'אבי אבי'.

כמו כן כשאדם נחפתה אחר יצר הרע ועוסק בהבלי עולם הנה ונשכח מלבו יראת השם, אבל כשהשם יתברך ברחמיו מעורר בקדשתו לנשמת האדם הנה ונתעורר בו קדשה, וכביכול נתגלה לנשמתו קדשת השם יתברך, עוזב כל התמריות וצועק אבינו מלפני הושיעה נא:

ט. וחותמו אמת (שבת נה), וכשנמצא אותה החכמה והאור האמת נתגלה, נפל החשך.

דכשהקדוש ברוך הוא מאיר עיני האדם לראות האמת, נפל השקר

ארצה וכל הפחיתות נפל, כידוע לכל מי שיש בו נשמה מורע ישראל שאין לה אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד ג'), ולפעמים יתעורר לאדם יראת השם וקדשתו ומואס בכל עניני הגשמיות ותמריות וכמעט מואס בחייו על מעשה לא טוב שעשה.

משל מתינוק השקוע בהבלי וכשרואה את אביו מרחוק משליך הכל ורץ אליו

והוא על דרך משל התינוק שמתעולל

מעלת הימים

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

הארט חנה מגיע ממקום גבוה מאד אשר משכיח מהאדם את כל הבלי העולם הזה

כנס חנכה, מחמת גדל רשעת וחשכת היונים שטמאו כל השמנים, הינו שסתמו אור חכמת אמת בהבליהם בחכמת חיצונית יוגנית, והאיר הקדוש ברוך הוא במקום גבוה וקדוש למאד, ונקרא פה שמן שחתום בחותמו של כהן גדול, הינו על דרך שאמרו אלהיכם כהן הוא (סנהדרין

אור הגנוז

נחל יצחק

רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זיע"א
האור שהתגלה בימי הנס מתגלה כל
שנה בחשכת הגלות

ענין 'אור הגנוז' שמתגלה בחנכה, הינו
שבשעה שהופיע אותו אור גדול
בימי חשמונאי כשנעשה הנס לאבותינו,
נגזו מאתו אור עבור הדורות החשכים
של הגלות, כדי שתהיה לנו תקומה בגלות
המר הזה, על ידי החזק שאנו מקבלים
מן האורות של חנכה, המלות אותנו
במשך השנה בלה.

על האדם להאמין בכל עת חשכות
שגנוז אצלו אור

וענין 'אור הגנוז' מלמד אותנו, שקיים
אור שאינו נראה לעין כל, והוא
טמיר ונעלם ונגזו מאתנו ואף על פי כן
הוא קיים, ומתגלה לעתים ידועים המסגלים
לכו.

וזהו למוד לענין הפרט ולענין הכלל,
שכל אחד בפרטיות צריך לדעת
שאף על פי שהוא שרוי בחושך עצום
ונורא אם ברוחניות ואם בגשמיות, אף
על פי כן עליו להאמין שקיים אור גנוז,
והוא הטוב הגנוז בכל דבר ודבר, וגם
בנפשו קיים אור גנוז, רק שאין לכל אחד
זכיה לראותו תמיד, אבל להאמין צריך
תמיד שאותו אור קיים ומאיר בקרבו.

וכן הוא לענין ישועת כלל ישראל השרויים
בצרה ובחושך כל כך הרבה שנים,
שאנו מתחזקים תמיד בכח האור הגנוז
שאנו מאמינים שהוא קיים, ומאיר לנו את
הגלות אף על פי שאין אנו מרגישים בו
תמיד.

ובחנכה יש התגלות מאתו אור גנוז
טמיר ונעלם. ויהי רצון שנגלה
להאיר נפשנו באור הגנוז, ובאור פני מלך
חיים נזכה לראות אור בביאת משיח צדקנו
במהרה בנימינו אמן (שנת תשמ"ט):

הנרות הללו קדש הם

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א
רמז לענין מעלת הסתכלות בפני
הצדיקים

ההסתכלות בפני הצדיק היא ענין גדול
ומועיל לקדשה, וכמאמר
חז"ל (הוריות יב.) פדגרגסיתו תסתכלי באפי
מוריכו פדכתיב ויהי עיניך ראות את
מוריך (ישעיהו ל, ס), פן ההסתכלות מהצדיק

על פני תלמידיו מועיל לתקן אותם וכו'.
וכן הוא בספרי מוסר ובראשית חכמה
שטוב לציר בשעת התפלה צורת
הצדיקים נ"ע אשר נפשם צרורה בצרור
החיים, ומה גם רבותיו שהיה אצלם בחיים
חיותם, ואמרו"ר זצלה"ה היה מציר תמיד
צורת רבו כבוד קדשת איתן אדומו"ר הנקן
זצלה"ה זי"ע מווארקא.

ואנחנו צריכים גם כן לציר צורת רבותינו
הקדושים זי"ע וכו', ובפרט לציר
צורתם הקדושה בעת שהיו אומרים חדושי
תורה וכו' בקדשה וטהרה ובהתלהבות,
בלי שום פניה חלילה, וכאשר נציר זאת
בנדאי יהיה לנו לקדשה ולטהרה.

וזהו הרמז הנרות הללו הצדיקים הללו
שמאירים עיניהם של ישראל קדש
הם, ואין לנו רשות להשתמש אלא לראותו
בלבד – לציר צורתם הקדושה, ויועיל לנו
לקדשה וטהרה שנוכל גם אנחנו להודות
ולהלל לשמך הגדול על ישועתך ועל
נפלאותיך:

ועל הנסים

בית יצחק

רבי יצחק מווארקא זיע"א

מרב קרבת ישראל לאביהם שבשמים
בימי החנה אין מזכר שם הויה בעל
הנסים

למה לא נזכר שם הויה בתפלת על
הנסים. יש לפרש, כמו שלא נזכר
שם משה בפרשת ואתה תצונה, כי אחר
כל הנסים והנפלאות נעשה משה כל כך
מקרב להשם יתברך עד שלא היה צריך
לקרא לו בשמו אלא בלשון אתה, כמו
אב לבנו שאינו קורא אותו בשמו.

ובזה נראה לי שאחר כל הנסים שעשה
השם יתברך לישראל בימי יוון,
נעשו ישראל כל כך מקרבים פביכול
להקדוש ברוך הוא כמו בן לאביו, עד
שלא היו צריכים לכתב שם הויה בעל
הנסים של בימי מתתיהו, רק בלשון ואתה,
ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם:

נקמתם וכו'. דהנה מצב ישראל היה אז
מוזר מאד, אשר רבים מהחסידים נהרגו,
והנשארים היו בחרפה וברעה גדולה
מתחבאים במערות והיגונים האוררים היו
מחפשים אחריהם להשמידם, ויתר העם
לא עמדו בניסיון ונתנו את ידם ליגונים
וכמעט שפכתה גחלת ישראל, ואין איש
מתעורר כלל לעשות דבר לטובת הדת,
כי היו כלם כמתחאשים ומצפים לההרג
על קדוש השם שזאת הייתה תכלית נחמתם.

ועל זה אמר הפתוב ויעורתי בניך ציון
על בניך יוון (וכריה ט יג), והמפרשים
עמדו על לשון ויעורתי, ולפי דברינו
יצדק מאד הלשון הזה, שהשם יתברך
עורר אותם לכל ישנו כמתחאשים, עד
שחשמונאי ובניו הרימו ראש לצאת לקראת
נשק בגדל לבב, ועל זה נאמר רכת את
ריבם, הינו שהריב שנתנה ביניהם לבין
היגונים מאת ה' הייתה זאת, ואחר כך
כשנתעוררו מלמטה דן ה' את דינם של
העשוקים, ואחר כך נקם את נקמתם
כדאיחא ביוסיפון.

והנה זה נשאר לדורות, בימים ההם בזמן
הזה באה התעוררות קלב אנשים,
אפילו המתחאשים, אם אף צר להם ממצבם
הנוכחי, וכמו אז שעמדת להם בעת צרתם
דוקא, כמו כן היום כל איש מצוק ומר
נפש הרבץ פחת משא מלך זקן וכסיל
ומצפה ומשתוקק להושע, אף חסרות לו
התחזקות והתעוררות לאמור 'עלה נעלה
וירשנו אתה כי יכול נוכל לה" (במדבר יג
ו).

והוא כמתחאש בעיני עצמו לצאת מהמבוכה
הזאת, בחשבו כי הרבה פעמים
התחיל ולא עלה בידו לגמר. על פן איננו
מאמין בעצמו שעודנו הבררה בידו והבחירה
חפשיית, ואם יקבל עליו מהיום לפרק ממנו
על חשבונות הרבים אשר חשבו בני האדם,
ולקבל עליו על מלכות שמים שלמה לכתב
ידו להשם יתברך, נעשה וינצליח, לאיש
כזה באה היום התעוררות מלמעלה כמו
מאז שנאמר ויעורתי בניך ציון על בניך
יוון, אבל ההתעוררות היא רק לפי מסת
שהוא מצר ונפשו מרה לו:

פרפראות ורמזים

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

מדליקים למטה מעשרה טפחים לתזק
לב האדם אף כאשר אין מרגיש הקדשה

מצות חז"ל להדליק גר חנכה למטה
מעשרה טפחים, לרמז שלא יתאש אדם

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

אפילו המיואש ממצבו וכבר אינו
מתעורר לעבודת ה' יכול לזכות בימים
האלה שיעורוהו משמים

ואתה עמדת להם בעת צרתם, רכת את
ריבם דנת את דינם נקמת את

לכן גם עתה יש לבקש רחמים בעני פפתח שהוא זמן שהש"ת עושה נסים לעניים בחבה יתרה כנ"ל (תרמ"ב):

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוויניץ זיע"א

עקר הארת חנכה לעומדים מבחוץ

עקר הארת חנכה לכל מי שיש בכחו להמשיך הקדשה מבחוץ, ר"ל לאותן העומדים עדין מבחוץ ואינם משיגים הקדשה, ולהאיר לכל העולמות שיפירו וידעו כי ה' לבדו הוא המושל בכל אפסיו ארץ:

תורת אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א

בימים אלו התעוררות מועטת גורמת השפעה

וכן נפעל זאת בכל שנה על ידי מצות נר חנכה, שהוא על ידי מעט התעוררות מצד האדם, רק שיטה עצמו לזה, וממילא נשפע לו אור האתערותא דלעלא:

הדלקת הנרות

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

שמחה והתלהבות על ההשפעה הנגזרת בכל העולמות על ידי ההדלקה

יתלהב בשמדליק נר חנכה, שהוא הממשיך אלהות על כל העולמות, ואלהי אלהים שמח בו, ועושה נחת רוח ליוצרו ומביא שפע לכל ההיכלות והעולמות, ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, וכל העולמות מכריזין זכאה פלניא דעבד רעותא דמאריה (קדושה חמישית):

מאיר עיני חכמים

רבי מאיר מקורסטוב זיע"א (פלמיד האור המאיר זיע"א)

על ידי הדלקת הנרות מעלה האדם כל הניצוצין קדישין שלו ושל אבות אבותיו עד אדם הראשון

יאמין האדם באמונה שלמה, שנדאי בעת עומדו להדלקת נר חנכה, שעומדים עליו כל הניצוצין קדישין שלו ומאבות אבותיו עד אדם הראשון, אשר כלם מסבבים על כל אחד ואחד מישראל, שמא על ידי

היה הנס, דלפי זה יש לומר דהנס היה זה עצמו שהשתוקקו למצא שמן של טהרה, והשתוקקותו הו' סיעה לאותו הנס המסיע לטהרה לכל העולם בכל הענינים, זה עצמו היה הנס של יום א' (נר ג' תשמ"ב):

לשונות של אור

מעלת הימים

אהל יוסף

רבי יוסף צבי מגראכוב זיע"א

סגלת מצות חנכה יותר מהשבת

קדשת חנכה הוא גדול בערכה לענין השגות ולהעלאות בעולמות העליונים ולהמשכות רצון אלהי, ולכן מסגלת מצות חנכה יותר משבת:

בינת ישראל

רבי ישראל מגרודזיסק זיע"א

הארתו כקדשת יום טוב

מסכות עד פסח הזמן רחוק, לפיכך נתנו לנו ברחמי ה' ימי החנכה לעורר בנו ההארה של קדשת יום טוב, וזה הביב עלינו ביותר, משל לאב שלא ראה את בנו זמן רב ובטרם יקרב אליו מראה לו האב פנים של שמחה ורגוע הנה חביבה על הבן מאד:

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

חכמים הרגישו גדל הארת ימים אלו

חכמים הראשונים ועובדי ה' באמת, בלי ספק מרגישין ורואין שבבא זמנים הללו אי אפשר להתקיים בלי סיוע היום טוב הזה והמצוה של הנרות שהמה מאיריו בתוך החשך (תרמ"ד):

וצריך האדם להאמין לחכמים שסמכו הרבה על נס הזה וקבעוהו לימים טובים לדורות (תול"ה):

זמן מסגל לנסים

ע"י חבת הנס נתרוממו נפשות בני ישראל, כי כך דרכו של בני ישראל שיכולין ברגע אחד לחזור למקור הקדשה שיש בהם בעצם וכו'.

את עצמו מעבודתו יתברך הגם שאינו מרגיש הקדשה כל כך בהתגלות בלבו ואכריו, וזהו למטה מעשרה, על דרך שאמרו חז"ל (סוכה ה.) מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, עם כל זה פיון שלא וזה מאתו הרשימה וציון של הקדשה.

ורמז במה שמדליקין למעלה משלש טפחים שאינו עדין כארעא סמיכתא, דהינו שלא נתבטלה הקדשה עדין לגמרי בחמרות ועפוריות, ולכן הגם שהלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' שיטיב ברצונו את ציון ורשימו של הקדשה שבו עד שיהיה מאיר באור גדול לעבודתו יתברך שמו:

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

הנס ביום הראשון היה ההכרה שכל הטבע הוא גם כן נס

איתא (שבת כא:) נעשה בו נס. מדקדקים על הלשון 'בו'. ויש לבאר שגם זה עצמו שהשמך בוער הוא נס, כי גם הטבע הוא נס מכת אלקותו יתברך שמו, וזה נעשה 'בו' נס, שראו שכל הטבע הוא מהשם יתברך והוא עצמו נס.

וניחא קושית הבית יוסף על הנס ביום הראשון, דלהנ"ל אתי שפיר שנה עצמו שראו והגיעו להכרה שכל הטבע הוא מהותו יתברך שבהכל כח אלקות, זה היה הנס.

נס כל יומי איתיה - חיי היום יום הם נס

ואיתא בגמרא שבת (כג.), נס כל יומי איתיה, כי כל הטבע בחיי יום יום הוא נס, כמאמר רז"ל (בב"ר יד ט) על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס את בוראו ששאמר 'כל הנשמה תהלל י-ה', זה היה הנס של חנכה, וזה ענין פרסומא נסא, ואיתא חנכה לא בטיל, הרמז שנושאר כח לכל השנה לראות בהכל אלקותו יתברך (מקץ תשמ"א):

תרוץ נוסף: הנס היה השתוקקותם של ישראל למצא שמן טהור

במפרשים מדקדקים מה היה צריך לנס של פח השמן הרי טמאה התרה בצבור, ותרץ כבוד קדשת אבי אדוני ו"ל שהם השתוקקו לעשות בטהרה וסיע להם השם יתברך.

ויש לתרץ לפי זה קושית הבית יוסף שהקשה על הלילה הראשון מה

רבי שלמה מדזומסק זיע"א
הדלקה עושה מצוה – שיהיה כח במצוה
להדליק הלכות לעבודת הבורא:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א
אש של נרות חנכה מבטל אש התאוות:

אור מלא

רבי ישראל צבי מקאסאני זיע"א
אל ידי אורות הנרות אפשר להשיב
את הצלם אלקים
ע"י התשובה מחזיר עליו הארת הפנים
העליונים, ואור נרות חנכה הם חנכה
לו להמשיך עליו הארת הפנים לאור באור
פני מלך חיים:

בלבות אחינו בני ישראל לעבודתו ית',
וממילא יבוא הדלקה ושרפה, והבערה אשר
יצא לחלק, בקרב הערלים הרשעים החושבים
עלינו מחשבות רשע, יבוא שרפת אל לשרף
אותם כקוצים בסוחרים, אמן כיה"ר:

ישימה ישראל

רבי יחמיאל ישראל זיע"א
התלהבות הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א
אלו היה מצוה הקדוש ברוך הוא מצוה
זו להרב הצדיק הקדוש מבארדיטשוב
היה משבר המנוחה ושושן השמן זית לגדל
התלהבות מהמצוה רבה הלזו ואכל אהרן
'לא שנה' - שלא נפר בו שום שנוי:

תפארת שלמה

התעוררותו בהדלקת נר חנכה יזכה להרים
אותם ולהעלותם לשרשם:

באר משה

רבי משה אלקים בריעה מקוזניץ זיע"א
השפעת חסדים עליונים עד בלי די
ע"י ההדלקה
האדם מעלה בהדלקת הנרות הללו את
נפשו ורוחו ונשמתו, שתשרה עליהו
שכינת עזו ית"ש וכו' וכן ממשיך עליו
אור חזר מלמעלה, בהופעת אור קדשתו
ית' עליו ביתר שאת, וממילא שגשפעין אליו
ג"כ מגדל חסדיו וטובותיו ית' עד בלי די:
שרפת הגוים החושבים רע על עם
ישראל
מצות הדלקת נר חנכה, יתו השי"ת בה
שיבוא גדל ההארה והתלהבות

אוצרות גאוני הדורות

מט טו) על פסוק ויבא מנחה פי טוב,
ואפשר שרמז שלשתן בכאן.

וזהו שכתוב וישב יעקב שהוא הצדיק,
לשון עננה ושלמות, שמשפיל עצמו
בעולם הזה על עבודת ה', וענו וישפיל
ברך. בארץ רצונו לומר בגוף, כי ארץ
פנוי לגוף פנודע. מגורי אביו, אביו שבשמים,
שהם היסודין. ואמר 'מגורי' לשון רבים
שמשלשים צורתיו פנודע. והטעם, שסבל
הכל בשביל ארץ פנעו, רמז על ארץ ישראל
כפשוטו, ורמז גם כן על התורה שמכנעת
יצר הרע שנקרא פנעו, ורמז על עולם
הבא שנוחלים אותו הנכנעים לפני ה'.

**יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את
אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת
בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם
רעה אל אביהם** (לז ב)

משיח אלמים

רבי יהודה פלץ זצ"ל
יוסף החשיב את בלהה וזלפה לנשי
אביו
מה שהוסיף הפסוק לומר שבלהה וזלפה
היו 'נשי אביו', יובן בהקדים את
דברי רש"י על מה שאמר הפסוק 'והוא
נער את בני בלהה', 'כלומר, ורגיל אצל
בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזים אותם
והוא מקרבם'. עוד כתב רש"י (ומקורו מירושלמי

אם שיך להם שכר בעולם הזה, לכאורה
יש לומר דאין שיך להם שכר יען דהם
אינם מצוים ועושים, אכל כל זה הא תינח
באם יצאו מקלל בני נח, אכל אם נאמר
דאבות עדן בכלל בני נח, ובני נח נצטוו
מפי הקב"ה על שבע מצות, והשבע מצות
נאמרו מפי הקב"ה בעצמו לנח, ואם כן
אם אין הקב"ה נותן שכר בעולם הזה על
השבע מצות הרי הוא כפיכול עובר בלא
תלין פעלת שכיר.

ועל פי זה יפרש דברי רש"י בקש יעקב
לישב בשלחה, והינו שהיה תובע שכרו
בעולם הזה, ועל כרחף משום דהיה סובר
דעדין לא יצאו מקלל בני נח, על כן קפץ
רגזו של יוסף שהיה חולק על אחיו והיה
סובר דדין ישראל יש להם, והאחים היו
סוברים דדין בני נח יש להם, ושפיר הני
מדה פנגר מדה.

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל
שלוש מתנות שנתנו על ידי יסורים
אפשר לרמז על פי מה שאמרו רז"ל
(ברכות ה.) שלש מתנות טובות
נתנו על ידי יסורין, תורה ארץ ישראל
ועולם הבא, ומי שרוצה באחת יש לו
יסורין מעט, ומי שרוצה בשתיים נכפלים
צרותיו, ומי שרוצה אותם בשלשתן משלשים
צרותיו כמו שהביא הרמ"א (תורת משה בראשית

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען
(לז א)

תורת אליהו

רבי אליהו אריה אדלר זצ"ל
שכר המצות בעולם הזה
רש"י: בקש יעקב לישב בשלחה, קפץ
עליו רגזו של יוסף [וכו']. נראה
לפרש דברי רש"י ז"ל, דהנה בספר ישמח
משה כתב דפלוגתא דיוסף עם אחיו היה
שהם אכלו מליקת העוף, ולהרמב"ם מליקת
עוף לבני נח מתר ולישראל אסור, ויוסף
היה סובר דדין ישראל יש להם ועל כן
חלק על אחיו, דהם היו סובר דדין בני
נח יש להם, עכ"ד [וכו'].

ונקדרי עוד דברי המפרשים שהקשו על
הא דכתיב בסוף פרשת ואתחנן
(ו יא) 'היום לעשותם', ודרשו בגמרא (עירובין
כב.) ומחר לקבל שכרם, ושכר מצוה בהאי
עלמא ליבא, והא הקב"ה עובר בבל תלין.
ותרצו על פי מה דאיתא בחשן משפט
(ס"י שלט ס"ז), דאם שכר פועלים על ידי
שליח, אז אין גם אחד עובר בבל תלין
פעלת שכיר, ואם כן יען דהתורה נתנה
על ידי שליח זה האיש משה רבנו, על
כן אין הקב"ה עובר בבל תלין פעלת
שכיר, עכ"ד.

ועתה נחזי אנן גם כן פאן אצל האבות

באור איזה נכלי דתות היו מבקשים בזה שאמרו 'נלכה דתינה'. ויש לומר דהנה לכאורה קשה אמאי לא הגן על יוסף מצות כבוד אב, וצריך לומר כי אביו אמר לו 'לך נא וראה את שלום אחיך וגו' בשכם, ואלו הוא הלך להלאה משכם, וזה לא הוי עוד בכלל צויו.

ומעתה זה שאמר גם כן רש"י ז"ל כי **שמעתי אמרים נלכה דתינה**, דהינו שנרחיק את עצמנו משכם ונסעו מזה, וכזה גופא 'מבקשים עליך נכלי דתות', שגם על פי דת של תורה לא תגן עליך המצוה של כבוד אב, כי אביך שלח אותך רק לשכם.

וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש' (לו כא)

נפתלי שבע רצון

רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל

שמיעת ראובן את הבת קול

איתא בתענית (כא), אילפא ורבי יוחנן הוי אולי בעסקא וכו', שמעו מלאכי השרת שאמרו נשדי גודא עליהו שמניחין חיי עולם הבא כו', רבי יוחנן שמע, אילפא לא שמע, אמר ליה רבי יוחנן לאילפא שמע מר, אמר ליה לא, אמר רבי יוחנן מדאנא שמע ואילפא לא שמע, שמע מנה לדידי קמא שעמא, ונעשה אחר כך לראש.

וישמעתי בשם גדול אחד, שלזה כונן הפסוק מה שאמר **וישמע ראובן ויצלהו מידם**, דאיתא במדרש רבה (פר יד) בשעה שאמרו 'נעמיה לכו ונהרגהו' רוח הקדש היתה משיבה על זה ונראה מה יהיה תלומותיו. ולזה אמר **וישמע ראובן**, רצה לומר פאשר אמרו איש אל אחיו נעמיה לכו ונהרגהו, ועל זה היה רוח הקדש משיבה ונראה מה יהיה תלומותיו וישמע ראובן, רצה לומר ראובן שמע דבר זה מה שהיה רוח הקדש משיבה על זה, אמר מדאנא שמע וכלם לא שמעו שמע מנה בדידי תליא מלתא, ועל כן ויצלהו מידם. תבת וישמע ראובן דיקא, רצה לומר ראובן בלבד שמע, ומכח זה היה דן לנפשו שעליו מטל ההצלה.

וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה (לו כה)

ואפקוה מקרא ועל השנות החלום וגו' פי נכון הדבר וגו'.

והנה יוסף הצדיק ידע שחלמו הוא אמתי ומתקנים, וראה לזה שחלם אותו פעמים, חלום האלמות שחלם מקדם, והן עתה שחלם השמש והירח וי"א כוכבים. ולכן אמר יוסף לאחיו הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש וגו', רצה לומר דעתה נעשה שחלמתי חלום ב' פעמים, וזה שאמר 'הנה חלמתי חלום עוד', וזה מורה שהוא אמתי ומתקנים.

ואביו רצה להסתיר הענין מעיני אחיו, ויגער בו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת בתמיהא, רצה לומר מה אתה סובר דזהו החלום הזה של השמש והירח זהו 'אשר חלמת' מקדם חלום האלמות, ונעשה זה החלום ב' פעמים והוא מתקנים, זה לא אפשר לו להיות, הבוא נבוא אני ואמך וגו'. אבל אחיו ויוספו עוד שוא אתו על חלמתיו שהם ב' פעמים, ועל דבריו שאמר להם 'הנה חלמתי חלום עוד'.

ויקנאו בו אחיו (לו יא)

בנין דוד

רבי מרדכי דוד אלפרט זצ"ל

גרימת החלום השני לקנאת האחים

וקשה אמאי בחלום השני קנאו בו אחיו יותר מחלום הראשון. ונראה לי דאיתא בסוף ברכות (נה) דאין חלום בלא דברים בטלים, ונליף מהא דחלום של יוסף שחלם לו שאמו תשתתנה לו והיא כבר מתה. אם כן ניחא דאחים שמעו אשר יעלב גוער בו איך יכול להיות זאת הא אפך כבר מתה, אם כן הדברים בטלים של החלום הוא רק מה אשר אמו תשתתנה, אבל השאר של החלום הוא אמתי, לכן ויקנאו בו אחיו. אבל בחלום הראשון הא כל החלום היה שוא, וליכא לתלות על דבר אחד שהוא בטל יותר מדבר שני, לכן סברו שזה שמראה על מלוכה יכול להיות ששקר.

כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתו (לו יז)

לחם אשר

רבי אשר אנטיל יהודה מילר זצ"ל

הליכת האחים משכם למען לא תגן מצות כבוד אב על יוסף

ופרש רש"י 'מבקשים עליך נכלי דתות'. הנה דברי רש"י הללו עדין צריכים

פאה פ"א ה"א, וב"ר פד, ז, "את דבתם רעה", כל רעה שהיה רואה באחיו, בני לאה, היה מגיד לאביו וכו', ומזולזלים בבני השפחות לקרותם עבדים'.

ומעתה יובן, שבא הפסוק לומר שהאחים קראו לבני השפחות עבדים, והתניחו לאמותיהם כשפחות ולא כנשים לאביהם. אבל יוסף נער את בני בלהה ואת בני זלפה שהיה מקרבם ולא היה קורא להם עבדים, וזאת בגלל שהחשיב את בלהה וזלפה 'נשי אביו'. (באדיבות מכון

חכמי ספרד נתיבות)

ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שוא אתו (לו ח)

תורת משה נתן

רבי משה נתן נטע יונגרייז זצ"ל

ראה יוסף בחלומו שאחיו ישנאו אותו בגיו החלום

וקשה אחר שיוסף ראה דאחיו שונאים אותו למה ספר להם גם החלום השני. ועוד למה נאמר 'ויחלם ויוסיפו', הלא השנאה היה רק אחר הספור כמו שכתוב אחר כך.

ויש לומר דקושיא אחת מתרצת בחברתה וכך פרוש הכתוב, ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו, גם זאת ראה בחלום כי הגיד וספר לאחיו החלום וישנאו אותו והם ישנאו אותו בעבור החלום, ורצה לדעת אם האמת הדבר, וכאשר ספר להם והוסיפו לשנא אותו אז ראה כי בנים הדברים, ואין בחלום שלו דברים בטלים, לכן גם החלום השני ספר להם.

ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח עשר פוככים משתתוים לי (לו ט)

ויאמר עזרא

רבי עזרא טאראב זצ"ל

חלום שוראה פעמים מתקנים

יש לדקדק דתבת 'עוד' תרה, דתנה ליה למימר 'הנה חלמתי חלום והנה השמש' וגו'. גם במה שאמר לו אביו מה החלום הזה אשר חלמת - תבות 'אשר חלמת' תרים, דתנה ליה למימר 'מה החלום הזה הבוא נבוא' וגו'.

כרם יובן במה שאמרו ז"ל (ברכות נה) דשלוש חלומות מתקנים, וחד מנייהו החלום שחלם אותו ב' פעמים,

קדש הלולים

רבי פינחס הכהן זצ"ל

גזרת המן באה בגלל מכירת יוסף

מוכא ב'מדרש תהלים' (פרק ט), 'אמר הקב"ה לשבטים, אתם מוכרתם אחיכם מתוך אכילה ושתייה, שנאמר וישיבו לאכל לחם, והרי הוא נוטל את שלו מתוך אכילה ושתייה, שנאמר והמלך והמן ישיבו לשותת" (אסתר ג, טו).

ונראה לכאר את השיכות בין מכירת יוסף לגזרת המן, בהקדים מה שבאר רבי ברכיה ברך שפירא בספרו זרע ברך' (שלישי, דרוש, פ"ו וירא) את הטעם לשנאת השבטים את יוסף, על פי המוכא במדרש (ע"י תורה שלמה בראשית לו, ג, וע"י תרגום ירושלמי שם מת, כב), שכתנת הפסים שנתן יעקב ליוסף, הוא הגד שפעה ה' לאדם הראשון, והוא הגד שלקח עשו מנמרוד ורצה לעבד בו במקדש לפי שהיה בכור, וכאשר קנה יעקב את הבכורה מעשו קנה ממנו גם בגד זה, והוא נתנו ליוסף. והטעם שנתנו לו, משום שסבר שהוא הבכור, שהרי בא ללכן על מנת לשא את רחל ולא את לאה, ויוסף הוא הבכור מרחל. אבל השבטים סברו שאין ללקת אחר המחשבה אלא אחר המעשה, ומאחר שיעקב נשא את לאה ראשונה, הרי שראובן הוא הבכור ולא יוסף, ומטעם כן שנאוהו ומכרוהו.

עוד יש להקדים מה שכתב רבי יהונתן אייבשיץ בספרו 'יערות דבש' (ח"א דרוש א), שפחו של המן לגזר גזרות על ישראל, בא לו מפחו של עשו, שהיה מאבות אבותיו, בעבור שפכד את יצחק אביו. וזאת, אף שפכוד זה היה רק מן השפה ולחוץ, ולא פכדו בלבם ובמחשבתו.

ומעתה, תובן השיכות בין מכירת יוסף לגזרת המן, שמאחר שסברו השבטים שאין הולכים אחר המחשבה אלא אחר המעשה, ומחמת כן מכרו את יוסף, מטעם זה יש להחשיב גם את מעשה פכוד אב של עשו, אף שבמחשבתו לא פכדו, ומכח מעשה זה, באה גזרת המן. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר אליהם ראובן אל תשכחו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשליחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו (לו כב)

אמרי שפר

רבי שלמה קלווגר זצ"ל

כפרת ראובן על מעשה בלהה על ידי הצלת יוסף

יש לדקדק ד'להשיבו אל אביו מיתר, כיון דאמר 'למען הציל אתו מידם' פשיטא הכונה כדי להשיבו אל אביו. ויש לומר ונקדים דברי הפסוק לקמן 'הילד איננו ואני אנה אני בא', ואמרו במדרש 'אני אנה אני בא' במעשה בלהה, וכבר תמהו המפרשים מה שיך חטא בלהה לכאן.

ויש לומר הכונה, דהנה ראובן מעת שבלבל יצועי אביו בבלהה גרשו אביו מפניו ולא הניחו כלל לראות פניו מרב פעם, וראובן רצה מאד לכפר פני אביו. והנה שאר האחים לא רצה ראובן לבקש מהם שיבקשו עבורו מאביו למחל לו, כי ידע שהם אינם חשוכים כל כך בעיניו ולא ישמע להם, אף יוסף שאותו אוהב אביו מפל אחיו אף על פי כן לא רצה לבקש את יוסף בזה, יען ידע כי יוסף לא ישמע לו לבקש עבורו את אביו, כיון שאדרבה הוא הוציא דבה על אחיו לפני אביו וגם על ראובן בכלל, ומפל שפן שלא ידבר עבורו טובות. ולכך אמר ראובן פעת שיראה יוסף שפלאם רצו להרגו ורק ראובן נכנס בעבי הקורה והמליטו מן המות, בודאי ישלם לו יוסף טובה לבקש את אביו לכפר לו ולהחזירו.

וזה כוננת הכתוב למען הציל אתו מידם, שהוא יציל את יוסף מידם, ואחר כך להשיבו אל אביו, הינו שיוסף 'שתדל אצל אביו להשיב את ראובן אל אביו, וכמו שנאמר (מלאכי ג כד) 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם'.

על כן אמר שפיר ראובן הילד איננו ואני אנה אני בא במעשה בלהה, רצה לומר האידך אעלה אל אבי שיכפר לי מעשה בלהה כיון שאין לי מי שיבקש עבורי, כיון שהילד יוסף איננו ורק עליו שמתי מבטחי שאביו ישמע לו לסלח לי, ולאחרים לא ישמע כלל.

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח (לט ב)

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

שמירת הצלם אלקים

הנה ידוע שיש לכל איש ישראל צלם אלהים, והחוטא מעביר אותו הצלם ממנו, ולכן רשעים קרויים מתים. והנה יוסף הצדיק היה תמיד צלם אלהים חי על פניו, ולכן אמר לו יעקב אבינו ע"ה

ליוסף המלך ע"ה (מו ל) 'אחרי ראותי את פניך פי עודך חי, וכן ראה פניך לא פללתי' וגו' (מח יא), שהפל קאי על הצלם פנודע. וכזה יוכן בתכת 'מצליח' שהוא אותיות צל"ם ח"י, וזה שאמר ויהי ה' את יוסף לבלתי יחטא, וכזה ויהי איש מצליח - צלם חי, שצלם שלו נשאר חי וקיים בו.

ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה (לט כב)

משמרת אלעזר

רבי אהרן אלעזר פאטקוס זצ"ל

קבלת יוסף יסוריו באהבה

ונראה כי הנה יוסף הצדיק ראה כי הונח מדחי אל דחי, כי מתחלה נגנב מבית אביו אשר אהבו ונמכר לעבד, ואחרי נמכר שררה היתה לו, פי מנהו אדונו על כל ביתו וכל יש לו נתן בידו, אכן כמעט ישב בהשקט ויתן אדונו יוסף אותו בבית הסהר, ואז חשב יוסף כי לא יוסיף לישב בשלחה כאשר עשה בתחלה בעת הפקידו אדונו על כל ביתו אשר שכח את צערו, כמאמר רש"י ו"ל (לט ט) על ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה'.

לכן עתה כאשר נתן לבית הסהר וישם אותו שר בית הסהר לפקיד על כל האסורים, לא רצה לנוח מעבודת האסורים והיה עושה הכל כאחד מהם אף שהיה פקיד עליהם. וזהו שאמר הכתוב ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסורים, ועם כל זה לא התנהג עמם בשררות, כי אם כל אשר עשים שם הוא גם כן היה עשה כאחד מהם.

ויספר שר המשקים את חלמו ליוסף (מ)

(ט)

נחלי דבש

רבי אריה יהודה ליב ב"ר עקיבא הלני זצ"ל

חלומו של שר המשקים נפתר לטובה

בזכות עינו הטובה

הנה מה שזכה שר המשקים שיחלם אותו לטוב על ישראל (חולין כב), וגם מה שזכה שיוסף יפתר את חלומו לטוב, הוא לדעתי מחמת שהיה מזוג טוב מאד על אנשים, דהנה כתוב (מ ט) ויבא אתם והנם זעפים, והדבר נפלא הלא עצם חלומו של שר המשקים לא היה בו שום הוראה לרעה רק לטוב, ויבגפן שלשה שריגם כו'

לרעה, אלא שהיה דואג ומצטער על הטובה שראה בפתרונו על שר המשקים, מחמת שהיה מזוג רעה מאד שהיה גלגול המן כמבאר בספרים, ולכך נחלה.

האופים מחמת טוב מזוג, וכמו כן שר האופים לא היה מהראוי להיות פניו זועפות, שאין בחלומו הוראה לרעה כל כך, שהרי זה אמנותו שלשה סלי חרי כו', ואף שהעוף אוכל אותם אין כל כך הוראה

ואתן אותם על כף פרעה, ולמה היו פניו זועפות.

אלא לפי שאחד ראה פתרון חברו כמאמר זכרונם לברכה (ברכות נח), לכך היה דואג ומצטער על הרעה שראה על שר

מעשי צדיקים

לראות את פני הרבי, והרבי שהבחין כי הוא נזקק לתקון גדול בעיניו, בקש ממנו את המשקפים שלו, אחר ששאלו אם הוא רואה בהם טוב.

משענה הבחור בחיוב, נטל הרבי את המשקפים והלבישם, והביע את תמיהתו על כך שאינו רואה מאומה, אחר החזיק הרבי את העדשות באצבעותיו הטבולות בשמן ובדגים שאכל, וכשהם התלכלכו כהגון, הלבישם שוב ואמר בהנאה, "עכשו רואים טוב".

בזאת רצה רבי משה מרדכי לרמוז לבחור שרק אם עוצמים העינים מראות ברע, רואים טוב, אבל המסתכל בראיות אסורות אינו רואה, כי לא לזו ראיה תקיפה. (חיבת העבודה פר' שמות)

ותאמר הכר נא למי החתמת והפתלים והמטה האלה (לח נח)

ספר הגאון החסיד רבי נתן לונרס זצ"ל שהיה ידיד קרוב של הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א, באזני תלמידיו, שהוא הזדמן פעם אל בית רבי מוטל בעת שהוא סעד את לבו, והוא ראה שהרבנית הכינה לרבי מוטל סלט שהיה מערב בטעות בגנפט במקום בשמן.

רבי מרדכי חיים לא הוציא הגה מפיו, והוא אכל וסים את כל הסלט שלא היה ראוי לאכילה עד תמו, כדי שלא ישאר ממנו חלילה לאדם אחר ותתגלה הטעות. (סאריית נתן עמ' טנב)

וימאן ניאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי (לט ח)

לשבת קדש פרשת וישב, הגיע חסיד להסתופף בצל רבו הרה"ק השפת אמת זיע"א, ובגעת שהשמיע הרבי מדברות קדשו, דבר בענין נסיונו של יוסף הצדיק,

לפני ל"ג בעמר כאשר נשאל על ידי בנו האם הבחורים ושאים לנסע למירון, באשר יש שם התעוררות גדולה לעבודת ה' ותברך, ענה התורת מרדכי, "אתה יודע מה הפרוש ראייה אחת אסורה".

אחד מחסידיו שנאלץ לעשות את השבת בבית החולים במנהטן סמוך למטת אביו, נשאל על ידי הרבי אחר השבת כיצד עברה השבת ומה עשה עם מקוה ועם תפלת שבת בבקר, והוא ספר שהתפלל פותיקיו והלך למקוה ולבית הכנסת לפנות בקר, בעוד הרחובות שוממים.

אמר לו הרבי הלא בדרך חזרה כבר היה יום, ולא היה ראוי לך לצאת לתפלה ולמקוה ברחובות מנהטן, כאשר הוא מוסיף ומספר על עצמו שכאשר היה בבית החולים בשבת קדש לפני פטירת חותנו הרה"ק מסקווירא זיע"א, הוא ותר ולא הלך למקוה, כי אין לעבר ברחובות מנהטן עבור טבילה במקוה.

ספר אברך שגור בבורו פארק ולמד כמה שנים 'חשן משפט', והתנצל לרבי שקשה לו לגור שם מחמת שמירת העינים, והוא שוקל האם לעבר למונסי, אבל אם הוא יעבר יצטרך לקנות שם בית, וכדי לכסות את המשכנתא יצטרך לעבד, ולא יהיה באפשרותו להשאיר בכולל, ונענה שעליו לעבר אפלו אם יצטרך לותר על למוד חשן משפט, כי אם מפריע לו לשמירת עינים, אין בזה שני צדדים.

עשרות פעמים אמר לבחורי השיבה וכן לאברכי הכולל, כי אם זה נוגע לשמירת עינים, מוטב להתפלל ביחידות מלעבר ברחובות ראשיים. (מרדכי מתהלך)

לשלחנו של הרה"ק רבי משה מרדכי מלנלוב זיע"א הגיע בחור ונעמד

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו א) ברש"י (פסוק ב), בקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רגזו של יוסף.

שמעתי שהרה"ק הבעל שם טוב זיע"א התפלל על איזה חולה, ואף הבטיחו בחלק עולם הבא שלו שהוא יבריא, אף לא עלתה בידו, והיה נראה כאילו הוא הפסיד חלילה את חלקו בעולם הבא.

חזר הבעל שם טוב ואמר, "כך הוא טוב, עד עתה היה מקום לעבד בשביל שכר עולם הבא, מעתה שאין לי עולם הבא, אני עובד את ה' שלא על מנת לקבל פרס, בלתי לה' לבדו".

ושמעתי מפי החסיד רבי מאיר ממאדע זצ"ל לפרש בזה את דברי רש"י, 'בקש יעקב לישב בשלוה', מהיצר הרע המסית לעבד בשביל שכר עולם הבא וכדומה, 'קפץ עליו רגזו של יוסף', עד כדי שעמד ואמר 'כי ארד אל בני וגו', ומאז ישב יעקב אבינו בשלוה ועבד שלא על מנת לקבל פרס. (ייטב לב)

איה הקדושה הוא בעינים על הדרך (לח נא)

ספר אחד ממקורבי הרה"ק התורת מרדכי מוויזניץ מונסי זיע"א, שהוא זכה לנסע עם הרבי דרך רחוב מאה שערים, והרבי אמר בחריפות, "איני מבין כיצד יכול יהודי ירא שמים להתגורר במאה שערים", הוא לא התפעל מכך שגרים במקום אנשי מעלה, מאחר ושמירת העינים שם קשה מאד.

כאשר בנו את בית שמש, שאל אחד החסידים בעצת התורת מרדכי, האם ראוי לעזב את ירושלים בה גרים זקנים חשובים אנשי מעלה ולעבר לבית שמש שהיא עיר חדשה, ונענה, "עדיף את הסור מרע' של בית שמש, מאשר את העשה טוב' של מאה שערים".

לא שלחתי שליחים ולא שכרתי פועלים, אני בעצמי הייתי האחראי על הובלת השמן, שהובל על גבי בהמות וחמורים רבים, ואחר מאמצים רבים הגיע לבגדד מים ספורים לפני חג החנוכה.

יהודי בגדד צהלו ושמחו, שהשנה יזכו להדליק בשמן זית את נרות חנוכה, למרות מחירו היקר מכרתי את השמן בזול לכלם, ושמחתי על כך שבאותה שנה הדליקו בני העיר נרות חנוכה ונרות שבת בהדור רב.

תקופה קצרה לאחר מכן זכיתי להלדת בני הקדוש רבי יוסף חיים, והנני יודע בנפשי כי זכיתי למתנה המיוחדת הזאת בזכות שזכיתי את הרבים בהדלקת נרות חנוכה ושבת בהדור. (באהלי צדיקים)

פוחת והולך

בימי חנוכה פתח רבי הירש בר מגרובניץ זצ"ל ואמר, "מצינו בנר חנוכה מחלקת בין בית שמאי ובית הלל, בית שמאי אומרים פוחת והולך, ביום הראשון יש להדליק שמונה נרות ומכאן ואילך פוחת נר ליום, ואלו בית הלל אומרים מוסיף והולך, ביום הראשון מדליק נר אחד, ובכל יום מוסיף נר אחד, פיום הלכה כבית הלל, ולעיתיד לבוא, תקבע ההלכה כבית שמאי.

נאנח רבי הירש בר ואמר, כך זה בדרכי בני אדם בעולם, ככל שמזקין אדם הוא נעשה מכבד יותר בעיני עצמו, וגם בעיני אחרים מוסיף כבוד, למדן זקן, וב זקן, חסיד זקן, לעתיד לבוא, בעולם שכלו אמת, ותגלה כי האדם לא הוסיף אלא פחת והולך, ככל שהזקין שקע יותר ויותר, ובי יוכיחו שאמת הדבר. (חסידים מספרים)

נס בימי החנוכה

אחד מחסידיו הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זיע"א בשם ר' מרדכי קליימן, נכנס לבית מדרשו של רבו בנר שלישי של חנוכה, והביא עמו מיני תרגימא בשפע רב לכל החסידים והנוכחים, ברב פאר והדר.

לשאלת החסידים לפשר השמחה הגדולה, ענה החסיד על ספור הצלה

שאיני זו מכאן עד שישכחו הבעלי בתים את כל הדברים שהיו בינינו, וכן היה, כי שמע ה' אל תפלתו ושכחו כלם את דבריו.

על פי מעשה הזה פרש רבי דוד מטשארטקוב את הכתוב 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', לכאורה, תמונה כפילות הלשונית, 'ולא זכר', 'וישכחהו', אלא על פי זה יובן שפיר, כי גם יוסף צדיקא, אחר שאמר לשר המשקים 'כי אם זכרתני אתך והוצאתני מן הבית הזה' (לעיל פסוק יז), נתישב ואמר בלב, מה לי שתילתי יהבי בעזרת בשר ודם, והתפלל שישכח שר המשקים את בקשתו, ותפלתו התקבלה.

לפיכך אומר הכתוב, 'ולא זכר שר המשקים את יוסף', מפני מה, משום 'וישכחהו', שהשכיח אותו יוסף והתפלל עליו שלא תזכר בקשתו.

בהכא נחא מאי דאיתא במדרש על הפסוק 'ולא זכר שר המשקים' וגו', הדין הוא דכתב (תהלים מ ה) 'אשרי האיש אשר שם בה' מבטחו', דלכאורה הרי יוסף כן בטח באדם, בפנותו אל שר המשקים בבקשת 'כי אם זכרתני', אף לפי המבאר, יתישבו דברי המדרש על נכון. (דברי דוד - טטורטקוב)

חנוכה

בזכות שמן זית לחנוכה

באחד השיחים נשאל רבי אליהו חיים מבגדד זצ"ל ששהיה מרבני בגדד וזכה לבן קדוש, הוא רבי יוסף חיים זיע"א, הן איש חי, כיצד זכה לבן גדול וקדוש זה שהאיר את עיני כל ישראל בתורה ובמצוות, והוא חשף סוד גדול ונורא וכה ספר.

"בתחלה" כשהיינו חיים בבגדד, לא היה מצוי בעיר שמן זית להדלקת נרות שבת וחנוכה, אנשים נאלצו להדליק נרות בשמן שומשומין שאורו אינו דולק יפה כשמן זית, אף לא היתה בררה מאחר ושמן זית היה יקר ולא מצוי.

אני לא ותיתי, חפשתי בכל מקום אחר שמן זית להדלקת נרות חנוכה הקדושים, עד שאחר מאמצים רבים הצלחתי להשיג נאדות מלאות שמן זית זך וטהור, מכמה סוחרים שהגיעו לעיר דמשק שבסוריה.

שכתוב 'וימאן ויאמר' וגו', כי בתחלה מאן יוסף הצדיק בעברה רק מחמת יראת שמים, ועל ידי יראת שמים זו, זכה להרגיש מעצמו בטוב ולמאס בָרַע, (ספ"א יושב תרמ"ד).

אחר השבת נכנס החסיד אל הרבי ובקש הדרך כשהוא שואל, שמענו עכשו את הפרשה של יוסף הצדיק, כיצד באמת נתן להגיע ל'וימאן', ענה השפת אמת, "כאשר אומר האדם לעצמו 'וימאן', ומונע עצמו שוב ושוב מדבר התר, על ידי כך יוכל להמנע מלהכשל בדבר אסור חלילה, אבל אם בדבר התר לא נעצרים, קשה מאד להגיע ל'וימאן' בדבר אסור." (ממענות אריות)

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו (מ נג)

ספר הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א מזקנו הרה"ק רבי אהרן מטיטוב זצ"ל נכד הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א שהיה חי בדחקות ובעניות נוֹרָאָה, ועל אף שהיה נכד הבעל שם טוב, איש לא העלה על לבו 'מהיכן ירק זה חי', ואף כי ראו שהוא יושב ולומד ומתפלל כל הימים לרבות הלילות.

פעם אחת היה מצבו דחוק ביותר, ולא היה בידו מעות כדי לתן למלמד את שְכָרו השבועי עבור הלמוד עם בניו, המלמד שלא קבל המעות המגיעות לו עשה מעשה, ושלח את הילדים חזרה אל אביהם.

נראות רבי אהרן עד היכן דברים מגיעים, הציק לו מאד הלחץ ובאו מים עד נפש, הגם שתמיד ישב בבית התפלה מצטנע מאחורי התנור, פנה באותו יום אחר התפלה אל אחדים מהבעלי בתים בבית הפנסות ואמר להם, "היתכן פזאת אצל בני ישראל, שלא ישיתו לבם על איש עני כמוהו".

הדברים עשו רשם גדול, עד שגמרו בנייהם להעמיד לו מעמד קבוע שיפרנסוהו משלהם, אחר שהלכו ונשאר רבי אהרן לבדו בבית המדרש, התחרט על ששם באדם מבטחו ואמר בלב, מה עשיתי, התלוננתי על ה"רבונו של עולם" בפני בשר ודם.

מיד נגש אל הדלת, נתן ידו על המזוזה ואמר, "רבונו של עולם, הריני נשבע

כיצד יהודי הנתון במצוקה משליך יְהוּבָה על בורא העולם שיצילו, הנוסעים כבר שָׁכְחוּ מאימת הסכנה בה הם שרויים, כְּאִשֶּׁר לְפָתַע נִכְנַס רַב הַחוּבֵל וְקָרָא אֶל הַנוֹסְעִים בְּהִתְרַגְּשׁוֹת, "אֲנִי מִתְקַרְבִּים אֶל הַחוּף."

הִתְרַגְּשׁוֹת הִיְתָה רַבָּה, וְכֹאֲשֶׁר נִצְנְצוּ מוֹלְנוּ פְּנִסְיָהּ הַדּוֹלָקִים שֶׁל הַעִיר דּוֹבְרָה הוּדָה רַב הַחוּבֵל לְנוֹסְעִים עַל הָאֹיְרָה הַטּוֹבָה שֶׁנִּשְׁמְרָה בְּמִשְׁפַּח הַנְּסִיעָה, וְעִזְרָה לְאֲנָשֵׁי הַצָּוֹת לְהִתְרַכֵּז בְּמַאֲמָצֵיהֶם בְּלִי הַפְּרָעָה, לְהֵבִיא אֶת הַסְּפִינָה לְחוּף מִבְּטָחִים.

הַנְּעִנּוּ בְּשִׁלּוּם לְדוֹבְרָה, בְּהַמְתִּינוּ מִזֶּה שְׁעוֹת אַחְדוֹת בְּנֵי מִשְׁפָּחוֹת הַנוֹסְעִים שֶׁחָרְדוּ לְגוֹרֵל יְקִירֵיהֶם, בְּאוֹתָהּ הַזְּדֻמְנוֹת נְדָרְתִּי, שְׁאַחַג אֶת יוֹם הַצִּלְתִּי הוּא יוֹם נִרְשֵׁי שֶׁל חֲנֻכָּה כָּל יְמֵי חַיֵּי, וְאֲתָנוּ שָׁבַח וְהִלֵּל לֵה' עַל תְּשׁוּעָתוֹ. (זכרון זיך)

מְנוּחָה עִם הַגְּלִים גְּדוֹלוֹת וְרֹאשׁ קֶטֶן

בְּמִנְוָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיְתָה בְּרִשׁוֹת הַרְה"ק הַדְּבָרִי יוֹאֵל זִיע"א בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, הָיוּ בְּתַחֲלָה כּוֹסוֹת קְטָנוֹת לְמָקוֹם שְׁפִיכוֹת הַשָּׁמַן, עַד שֶׁהוּא בִקֵּשׁ שִׁיכְחוּ אוֹתָהּ לְצוּרָף שִׁיִּתְקַן בְּהַ כּוֹסִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּדִי שִׁיִּכְנַס אֲלֵיהֶם שָׁמֶן רַב שִׁיִּדְלַק שְׁעוֹת רַבּוֹת, כְּנִתְּנוּ הִיְתָה שֶׁבְּהִדְלַקַּת עָרַב שְׁבַת יִדְלְקוּ הַנִּירוֹת יוֹתֵר מִשְׁעֵתִים, כְּפִי הַהֲלָכָה.

בְּאוֹתָהּ הַזְּדֻמְנוֹת הַתְּבֵטָא הַדְּבָרִי יוֹאֵל בְּדָרָף צַחוֹת, "כִּי אֲנִי בְּאַמְרִיקָה שָׁנוּ הַכֹּל מִמֶּה שֶׁהָיָה בְּעִירוֹת אִירוּפָה מִימֵי קֶדֶם, שֶׁם הַמְּנוּחָה הִיְתָה מְרַגְּלִים דְּקוֹת קְטָנוֹת וְקִצְרוֹת, אֲבָל בְּרֹאשָׁה הָיוּ כּוֹסוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל כִּי אֲנִי בְּאַמְרִיקָה הַרֹאשׁ קֶטֶן מֵאֵד, וְהַרְגְּלִים רְחֹבוֹת וְגְדוֹלוֹת."

אֲחֵר הוֹסִיף הַרְבֵּי שֶׁחֲלוּק הָיָה נִכּוֹן גַּם לומר על אלו שֶׁבְּעָבֵר שֶׁמָּשׁוּ כְּרַבְּנֵי אַמְרִיקָה, כִּי לְרַבָּנִים בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית הָיוּ רְגִלִּים טוֹבוֹת, הֵינּוּ מְמוֹנֵי שֶׁל אֲדָם שֶׁמְעַמִּידוֹ עַל רְגְלָיו, אֲבָל רֹאשׁ אֵין לָהֶם כִּי אִם קֶטֶן מֵאֵד, כִּי הֵם מִתִּירִים אֶת הָאֶסוּר לָנוּ.

לְעֵמֶת זֹאת בְּאִירוּפָה הָיוּ הַרְבָּנִים יְרֵאֵי הַשָּׁם בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים, גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שְׂרָאשֶׁם מִנּוּחַ וְלָן בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הַלְכָה, אֲבָל הָיוּ לָהֶם רְגְלִים חֲלָשׁוֹת, דְּהֵינּוּ פְּרִנְסָה מְצַמְצַמֶּת מֵאֵד. (דבוי יואל)

אתם וכך מלאו לבותינו פחד. במזג אור רגיל נמשכת נסיעה כזו כארבע שעות לערך, יוצאים בשעה ארבע אחר הצהריים, ובערך בשמונה בערב כבר מגיעים למחוז חפצנו, אך כעת כבר ירד הלילה מזה שעות אחדות, והחשך והאפלה סביב עוד הגבירו את הפחד.

הַנוֹסְעִים שָׁכְבוּ תְּשׁוּשִׁים בְּבִטָּן הַסְּפִינָה, הָאֹיִר הַדְּחוּס לֹא הוֹסִיף לְאֹיְרָה, אֲךָ פָּחַדְנוּ לְפָתַח אֶפְלוֹ אֲשֶׁנָּב קֶטֶן לְסַפּוֹן הַמוּצָף בְּמִים, מִחֻשׁ שֶׁלֹּא תוּצֵף הַסְּפִינָה לְגַמְרִי, וּלְפָתַח הַגִּיעוֹנוֹ שְׁתֵּי חֲדָשׁוֹת הָאֲחַת אֵימָה מִחֻבְרָתָהּ.

בְּרֹאשׁוֹנָה קִלְטָה סְפִינָתְנוּ קְרִיאַת עִזְרָה מִסְּפִינָה שִׁיִּצְאָה מִהַכּוֹן הַנְּגָדִי, שְׁשָׁנִים מֵאַנְשֵׁיָהּ שְׁעָלוּ עַל הַסַּפּוֹן הַטּוֹלוֹ לְמִים וְטָרַם נִמְצָאוּ, וְהַשְּׁנִיָּה שֶׁהִמְצִיפָן נִשְׁבַּר, אֵין אֶפְשָׁרוֹת לְנוֹט אֶת הַדְּרָף, וְסְפִינָתְנוּ סוֹבְבַת כְּמַעַט כָּל הַזְּמַן בְּאוֹתוֹ אֲזוֹר בְּלִי יְכֻלַּת לְהִתְקַדֵּם.

תּוֹכְלוּ לְתַאֵר לְעַצְמְכֶם בְּאִיזָה מִצַּב עֲגוּם הֵינּוּ נְתוּנִים, וּבִאֲפֶק הַקְּרוֹב לֹא נִרְאָה קוֹץ לְדָבָר, אֲנִי מִסְּפָר נוֹסְעִים יְהוּדִים עַל אוֹתָהּ הַסְּפִינָה, הֵינּוּ שְׁקוּעִים אִישׁ אִישׁ בְּמַחְשְׁבוֹתָיו וּבְהִרְוִיָּו, כְּשֶׁלְּפָתַע נִשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי עֲלִיז, אֲשֶׁר גַּם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לֹא אֵבַד אֶת חוּשׁ הַהוֹמוֹר וְהַבְּטָחוֹן בֵּה'.

"יְהוּדִים, בְּטָחוּ בֵּה' הוּא בּוֹדָאי יַעֲזֹר, קְרָא, אֵל תִּשְׁכְּחוּ שֶׁחֲנֻכָּה הַיּוֹם וְהַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִפְלִיא בְּנַסִּים בְּחַג הַזֶּה גַּם אוֹתְנוּ בּוֹדָאי יוֹשִׁיעַ, אֲךָ עַד אֲזִי הֵבָה לֹא נִשְׁכַּח שֶׁחֲנֻכָּה הַיּוֹם, הֵבָה נְבָרָךְ עַל הַנִּירוֹת."

מִיָּד הוֹצִיא מֵאַמְתַּחְתּוֹ שְׁלוֹשָׁה נִירוֹת, וְתוֹךְ שֶׁהוּא מְזַמֵּר בְּמִתִּיקוֹת, בְּרַף עַל הַנִּירוֹת לְהִדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה, וְאֶת בְּרַכַּת 'שְׁעֵשֶׂה נְסִים' אָמַר בְּקוֹל תְּחִנּוּנִים מְלוּוָה בְּבִכּוּיּוֹת, עַד שֶׁכָּל הַשּׁוֹמְעִים גְּעוּ בְּבִכּוּיָהּ עִמוֹ.

אֲחֵר הַבְּרָכוֹת הַתְּחִיל הִיְהוּדִי לְזַמֵּר שִׁירֵי חֲנֻכָּה, וְשִׁמְחָתוֹ הִיְתָה כֹּה עֲמֻקָּה וְאַמְתִּית מְעַמְקִי לְבוֹ, עַד שֶׁכָּלְנוּ נִסְחַפְּנוּ עִמוֹ וְשִׁכְחָנוּ אֶת הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן בּוֹ אֲנִי שְׂרוּיִים, אֲחֵר שְׁסִים אֶת מְזַמְרֵי חֲנֻכָּה, הוֹצִיא מִכִּיסוֹ תְּהִלִּים וְהִחֵל לומר פְּסוּק בְּפְסוּק בְּדַבְּקוֹת רַבָּה.

הַגּוֹיִים בְּסְפִינָה עֲמָדוֹ תְּמַהִים וּמִשְׁתוֹמְמִים, לִנְכַח הַמַּחְזָה שְׂרָאוֹ עֵתָה בְּעֵינֵיהֶם,

שארע עמו ביום ג' של חנכה לפני שתיים עשרה שנה, ומאז מדי שנה בכל מקום בו הוא נמצא לרגל עסקיו, הוא מביא 'לחיים'.

מִשְׁהַפְּצִירו בְּחִסִּיד שִׁיִּסְפָּר אֶת קוּרוֹתָיו בְּיּוֹם הַהוּא, הוּא פָּתַח וְסָפַר, "אוֹתָהּ תְּקוּפָה הַתְּגוּרְרִיתִי בְּלוֹנְדוֹן, וְלִרְגֵל עֵסְקִי מִסְחָרֵי הַפְּזוּרִים עַל פְּנֵי עָרֵי אִירוּפָה, יִצָּא לִי לְעֵתִים מְזַמְנוֹת לְחֻצוֹת אֶת הַתְּעֵלָה הָאֲנֻגְלִית, אוֹתָהּ חוֹצִים מְדִי יוֹם סְפִינּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר מִסְּלוֹל נִסְעֵתוֹ מְצַרְפֶּת לְאֲנֻגְלִיָּה וְחוֹזֵר חֲלִילָה.

אֲתוּ פֶּסַע שֶׁל מִים בֵּין אֲנֻגְלִיָּה וְצַרְפַּת בְּדָרָף כָּלֵל רְגוּעַ וְשִׁלְיוֹ, אֲךָ לְעֵתִים רְחוּקוֹת מִתְּגַעְשִׁים הַמִּים וְעוֹלִים בְּהֵם גְּלִים גְּבוּהִים, עַד כְּדִי שֶׁלְּאֲדָם הַנִּקְלָע לְסַעְרָה כְּזוֹ, נִדְמָה שֶׁלֹּא בְּתַעֲלָה צָרָה הוּא נִמְצָא אֲלֹא בְּלָבוֹ שֶׁל אוֹקְיָנוֹס סוּעֵר.

הַאֲנָשִׁים הַעוֹבְרִים בְּדָרָף זוֹ לְעֵתִים קְרוֹבוֹת כְּכֹר הַרְגְלוֹ לְדָבָר, וְאִישׁ אֵינוֹ יְכוֹל לְצַפּוֹת מְתֵי הַסַּעְרָה תְּקוּם, כִּי הִיא בְּאֵה תְּמִיד בְּחֻטָּף מִבְּלִי לְחֻצוֹת בְּהַ מְרֹאשׁ. בְּלִיל ג' דְּחֻנְכָה הַגַּעְתִּי מִפְּרִיז, וְהִיִּיתִי צָרִיר לְהַמְשִׁיךְ בְּסְפִינָה עַד לַעִיר דּוֹבְרָה, שֶׁהִיא בְּדָרָף לְלוֹנְדוֹן.

מִיָּד בְּרִדְתָנוּ מִהַרְכַּבַּת קְדָמָה אוֹתְנוּ רוּחַ סַעְרָה, וּמְרַבֵּית הַנוֹסְעִים הַחֲלִיטוֹ מִיָּד לֹא לְהִסְתַּכֵּן וְלֹא לְצַאֵת בְּשַׁעַה זוֹ עַל פְּנֵי הַמִּים, אוּלַם אַחֲדִים מִן הַנוֹסְעִים וּבְתוֹכֶם אֲנִי לֹא יְכַלְנוּ לְדַחוֹת אֶת הַנְּסִיעָה בְּשֶׁל עֲנִינִים דְּחוּפִים, וְהַחֲלִטְנוּ בְּכָל זֹאת לְהַמְשִׁיךְ בְּדָרָף.

בְּתוֹךְ הַקְּבוּצָה שֶׁמְנַתָּה חֲמִשִּׁים וּשְׁמוֹנָה נוֹסְעִים, הָיָה יְהוּדִי שֶׁמַּח שְׁכָל הַנְּסִיעָה נִסָּה לְשַׁמַּח בְּדוּבְרוֹי הַעֲלִיזִים אֶת יְתֵר הַנוֹסְעִים. מִיָּד בְּעֵלּוֹתְנוּ עַל הַסְּפִינָה, קִבְּלָנוּ פְּקָדָה מְרַב הַחוּבֵל לְהַשְׂאֵר כָּל עַת הַסּוּפָה בְּבִטָּן הַסְּפִינָה, וְלִבֵּל יַעֲזֹ אִישׁ לְצַאֵת עַל גְּבֵי הַסַּפּוֹן בְּשֶׁל הַסַּכְּנָה.

הַסְּפִינָה יִצְאָה לְדִרְכָּהּ, וְכַעֲבֹר זְמַן קֶצֶר כִּרְסָמָה הַחֲרֻטָּה בְּלָבוֹת כְּלָנוּ, מְדוּעַ יִצְאָנוּ לְדָרָף, סוּפָה כְּזוֹ טָרַם חֲזוֹ גַּם הַנוֹסְעִים הוֹתִיקִים, הַסְּפִינָה נִזְרָקָה מִגַּל אֶל גַּל כְּאִלוֹ הִיְתָה אֲרָזָה עֵץ קֶטֶן, כָּל רְגַע חֲשָׁנוּ שֶׁהִיא נִבְלַעַת בְּתַהוֹם עַל כָּל נוֹסְעֵיהָ.

מִשְׂרָאֵינוּ שָׁגַם אֲנָשֵׁי הַצָּוֹת יִצְאוּ מִשְׁלוֹתָם, לֹא יְכַלְנוּ אֶפְלוֹ לְהַחֲלִיף דְּבָרִים

פרשת וישב

וימאן!

איש כמעט ולא עשה את המסע לצד השני. חלומם של רבים מיהודי אירופה היה להגר לאמריקה, 'ארץ הזהב' כפי שהיא הייתה מכונה בפי כל. הדרך הייתה חד סטרית, כל מי שהיה ביכולתו נסע לאמריקה. רק בודדים ממש, מסיבות הכרחיות, עזבו את אמריקה ונסעו לאירופה.

אחד מאותם בודדים שעשו זאת, היה יהודי תם וישר בשם רבי יצחק אייזיק הרמן, שלאחר נישואיו התגורר בעיר סלוצק, כיום בבלארוס, וראה באמריקה הזדמנות פז עבור פרנסתו העתידית. לאחר מאמצים מרובים עלה בידו להגיע אל חופי אמריקה, אלא שהאכזבה הכתה בפניו. תחילה חשב שיוכל למצוא פרנסתו בהוראת לימודי קודש, אך התברר לו שאין כל ביקוש לכך. גם עבודה רגילה בבית חרושת, לא עלה בידו למצוא, כיון שהתעקש שלא לעבוד בשבתות ובמועדי ישראל, ואילו בתי החרושת תבעו עבודה ללא הפסקה.

חמש שנים קשות עברו על רבי יצחק אייזיק הרמן באמריקה, שנים בהן היה מחוסר פרנסה ולא הייתה לו יכולת לפרנס את משפחתו מבלי לפגוע באמונתו ובערכיו היהודיים. בשלב מסוים נכנע אבי המשפחה והחליט שהוא עושה את הדרך חזרה: מאמריקה לסלוצק.

הבעיה הייתה שאפילו את הכסף לנסיעה חזרה לא היה לו. בקושי רב הצליח רבי יצחק אייזיק להשיג כסף עבור קניית שניים וחצי כרטיסי נסיעה באנייה, שני כרטיסים עבורו ועבור אשתו, ועוד חצי כרטיס עבור בתו הקטנה, שלא הוזקקה אלא לכרטיס מוזל, כחצי מחיר של כרטיס רגיל. ככל שהשתדל רבי יצחק אייזיק לא עלה בידו להשיג כסף גם עבור נסיעתו של בנו, יעקב יוסף, שהיה בחור צעיר, בן שלוש עשרה שנה, שנדרש לשלם על הכרטיס במחיר מלא.

מחוסר ברירה נאלץ האב לקבל החלטה קשה מאוד. דמעות כמים נשפכו כשהאב פנה לבנו יעקב יוסף ואמר לו שהוא נאלץ לנסוע בלעדיו ולהשאירו באמריקה. המשמעות של הניתוק הייתה ברורה: בדרך הטבע יותר לא יוכל הנער לראות את הוריו, שבוודאי לא יעשו שוב את הדרך לאמריקה, כשהם רואים עד כמה קשה להחזיק בה משפחה יהודית. ספק אם הוא עצמו יוכל להשיג את הכסף ולנסוע בעקבותיהם לסלוצק.

האב שיבר את אזני בנו שהפתרון שמצא

עבורו הוא קשוח אך עדיין אפשרי: מגורים אצל משפחה יהודית קרובה - רחוקה שלהם, שהסכימה לספק לו חדר מגורים בביתם וארוחות יום יומיות. אל תטעו לחשוב שאותם קרובים הסכימו לעשות זאת חנם אין כסף. המצב הכלכלי היה קשה מאוד, וניתן לשער שאפילו היו רוצים בכך, ספק אם היו מסוגלים לעשות זאת. הם ביקשו לקבל את רוב משכורתו של הנער הצעיר.

באותם ימים עבד יעקב יוסף כנער שליח בחנות פרוות. חנות הפרוות הייתה מהחנות הבודדות שהבעל הבית היה שומר שבת, ולכן גם יעקב יוסף היה יכול לעבוד שם ולשמור על השבת. משכורתו של יעקב יוסף עמדה על חמשה דולרים לחודש ימים. קרובי המשפחה תבעו לקבל ארבעה דולרים מתוך החמשה, כשהדולר היחיד יישאר עבורו, לצרכיו הנוספים.

זו הייתה הברירה היחידה שעמדה בפני הבחור הצעיר, הבודד והאומלל, והוא נאלץ לקבלה. באחת התבגר הנער, וידע שהוא כעת אחראי לגורלו הגשמי והרוחני. החיים היו קשים עבורו, ייסורי הבדידות אכלו בנפשו, אך הוא התגבר עליהם ברוחו הכבירה.

המשבר הגדול לא איחר להגיע. היה זה באחד מערבי השבתות, כחלוף מספר שבועות בהם התאכסן אצל קרוביו, והם הזמינו אותו לפגישה דחופה. בפגישה הודיעו לו קרוביו כי אם אכן רצונו להתגורר בביתם יהיה עליו לשלם חמשה דולרים לחודש! הם חמדו את כל משכורתו העלובה של הנער.

תחושה מזעזעת של בגידה אחזה בנער המסכן. בקושי עצר את דמעותיו כשברח מהבית. השעה הייתה מאוחרת, השבת כבר עמדה להיכנס, ויעקב יוסף מיהר למאפיייה יהודית סמוכה שכמעט ונעלה את שעריה, קנה שלש חלות קטנות, מתוך החלטה שלא לחזור יותר לבית קרוביו.

השבת נכנסה ומצאה נער יהודי צעיר, עצוב ושבור לב, יושב בפאתי אחת הגינות הציבוריות בניו יורק, בודד ועוזב. בקושי השביעו החלות את רעבונו של הנער, שבאותן שעות קשות קיבל החלטה איתנה, שלכשיינשא ויקים בית משלו - לעולם לא ייסב בשולחן שבת או חג ללא שאורחים היו מסובים על שולחנו. הוא יחפש אנשים רעבים ובודדים וידאג להם לאוכל.

במוצאי שבת, כשפניו חתומות, אסף הנער את חפציו מבית קרוביו והחל מחפש לעצמו אכסניה אחרת במחיר הוגן. כשמזוודתו שהכילה

את מעט מטלטליו בידו, התרוצץ הנער ברחובות ניו יורק עד שמצא דירת מרתף קטנה בת חדר אחד שהתאימה לצרכיו. אוכל מבושל לא היה לו באכסנייתו החדשה, ובאותן שנים היה ניזון בעיקר מכריכים שהכין לעצמו.

על אף שבודד היה לנפשו, ולא היה מי שילמדו תורה או יוכיחו בתוכחת מוסר, שמר יעקב יוסף על עצמו מאוד. קבע עתים לתורה, שמר על זמני התפילה, והתנהג כראוי. בד בבד הצליח יעקב יוסף בחנות הפרוות בה עבד. אם תחילת דרכו הייתה כנער שליחויות גרידא, ומשכורתו הייתה בהתאם, הרי שעם הזמן למד הנער את המקצוע ואת סודותיו והפך לפרוון מנסה ומוצלח. משכורתו גדלה בהתאם, והנער ידע לשמור עליה מאד. מהמשכורת הוא הפריש רק את הנצרך לחיי היום יום, ואת השאר - שמר בקפדנות רבה.

כחלוף ארבע שנים אירע הדבר הבלתי יאומן: הנער הצעיר שכבר היה כמעט בגיל שמונה עשרה, הצליח להתבסס בעבודתו עד שעלה בידו להשיג כרטיסי נסיעה למשפחתו, ואף להתחייב בפניהם כי יתמוך בפרנסתם. משכורת מכובדת הייתה לו, כזו שיכולה הייתה להחזיק משפחה בכבוד. הפגישה בין הנער להוריו שחזרו לאמריקה הייתה מרגשת מאוד, ורבי יצחק אייזיק רווה רוב נחת מבנו המוצלח.

כשהגיע הנער לגיל עשרים ואחד, כשבבעלותו עסק פרוות משגשג ומרוויח, הוצע בפניו שידוך נאה: הבת של הגאון רבי שמואל יצחק אנדרון, תלמיד חכם מופלג שזכה לקבל עיטור חכמים וסמיכה מגדול הדור, גאון ישראל, רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצוק"ל, בעל 'אור שמח' ו'משך חכמה'. הסיבה בששלה עזב רבי שמואל יצחק את העיר דווינסק הייתה בשל חששו שמא בניו יגויסו לצבא הרוסי, מה שיעמיד אותם בסכנה רוחנית איומה. מחוסר ברירה, היגר לאמריקה יחד עם משפחתו.

השדכן ידע לומר את האמת ליעקב יוסף: דע כי לנערה אין פרוטה לפורטה ולהוריה אין נדוניה לתת עבורה. הנער היה מופתע לרגע, אך עוז רוחו של השדכן עורר את סקרנותו, ומשהתברר לו כי מדובר בנערה יראת שמים ובעלת מידות טובות, ממשפחה איכותית ומכובדת, נתן את הסכמתו להתקדמות השידוך.

המקל בגלגלים הגיע ממקום בלתי צפוי לחלוטין. אמו של הנער, אשתו של רבי יצחק אייזיק הרמן, הטילה וטו מוחלט על השידוך. אוסרת אני עליך, אמרה בעקשנות, להמשיך עם שידוך זה שאין בו נדוניה מתאימה עבורך.

מהכסא בכעס רב ועזב את הבית, כשהוא מסנן ואומר: רווח זה ילך למתחרים שלכם...

כשסיים רבי יעקב יוסף את סדר לימודיו, אמרה לו אשתו באכזבה בלתי מוסתרת: אם היית משוחח עם אותו סוחר למשך דקות מספר, היית יכול להרוויח סכום עתק של חמשה עשר אלף דולר. זהו סכום שהיה מאפשר לך לסגור את החנות למספר חדשים וללמוד בראש שקט ככל רצונך... מדוע העדפת את הדקות הבודדות האלו עכשיו יותר מחדשים ארוכים של שלוה ומנוחה ללימוד התורה?!

חיך רבי יעקב יוסף ואמר בתעצומות נפש: אם סבורה את שהפסדתי סכום כסף גדול והחמצתי כאן הזדמנות עסקית נדירה, טעות גדולה בידך! לא היה כאן כל סוחר ולא הוצע לי שום רווח כספי אמיתי! לא היה זה אלא השטן בעצמו שבא להעמיד אותי בנסיון! ידעתי שעלי למאן ולסרב מיד, ללא כל הסבר או טעם, ולכן אפילו לא דברתי מאומה, וב"ה שעמדתי בנסיון זה.

על הפסוקים (בראשית לט ז - ט): **וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁתּוֹ אֲדָנָיו אֵת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר... וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל אִשְׁתּוֹ אֲדָנָיו... וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחֲטָאתִי לְאֵלֵהֶם,** כתב הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א: וקשה, שבתחלה כתיב 'וימאן' ואחר כך כתיב 'ויאמר' וגו', הוה ליה למימר תכף 'ויאמר'. ויש לומר, דהנה על תיבת 'וימאן' יש בנגינת הטעמים שלשלת. והשלשלת נקרא בשלש תנועות. לרמז כי אם בא ח"ו לנסיון כזה, יתחזק נגד היצר הרע באמונה לבד, שמאמין בהש"ת שאסור לעבור נגד מצות הבורא, ולא יבקש לעצמו טעמים על האיסור, כדי שלא יתגבר היצה"ר עליו לבטל טעמים שלו ח"ו. רק באמונת הש"ת לבד יתגבר נגדו. שלא יעשה בשום אופן נגד מצות הבורא בלא טעם כלל.

ורומז על זה השלשלת שנקרא בג' תנועות. שיגמור בדעתו ובמחשבתו בהסכמה גמורה וחלוטה, איני רוצה ואיני רוצה ואיני רוצה, לעבור העבירה ח"ו בשום אופן. ולזאת תיבת 'וימאן' אותיות 'ויאמן', שבאמונה לבד צריך להתחזק נגד היצה"ר בלא שום טעם.

ורק אחר שנגמר בלבו שלא יעבור בשום אופן שבעולם אז יוכל לבקש טעם לזה. ולזה אחר תיבת 'וימאן' כתיב 'ויאמר'... שאמר לה אז טעם גם כן. היינו שהיא היתה רוצה לפתותו שאין בזה עבירה. אמר לה, שהאיך באפשרי דבר זה. הלא דרכיך דרכי נועם ומה יאמרו הבריות לדבר כזה אשר בעלך עשה אותי נאמן גדול. וכל יש לו נתן בידי ולא חשך ממני מאומה... ובודאי היא עבירה גדולה וחטאתי לאלקים.

דיבור' למשך שעה זו, כדי לסייע בעדו להתחזק בקבלה טובה זו.

עסקי הפרוות באותם ימים היו דומיננטיים מאוד, ולמרות זאת נתן רבי יעקב יוסף הוראה ברורה שאין להפריע לו בלימודו, תהא הסיבה אשר תהא. למותר לציין שלפתע פתאום, דווקא באותה שעה החלו אנשים להגיע ולבקש לפגוש את רבי יעקב יוסף. אלא שאשתו לא הניחה לאיש להפריע לבעלה. היא הייתה מקדמת בברכה את הבאים ומציעה תקרובת נאה, וכמעט שלא היה אדם שסירב להתכבד בתקרובת זו, ואדהכי והכי הסתיימה השעה של לימוד התורה.

לכל כלל יש יוצא מן הכלל. אם תמיד היה הדבר עולה ביד האשה, ולא היו מפריעים לרבי יעקב יוסף בלימודו, הרי שפעם אחת השתבש הענין לחלוטין.

הדפיקות הנמרצות על דלת בית משפחת הרמן נשמעו מספר דקות לאחר השעה תשע. בפתח הבית עמד סוחר ניו יורקי נודע, תקיף ובעל יכולת, שבין השאר גם עסק בתיווך כמויות סיטונאיות של פרווה. הסוחר עמד בקשרי עבודה הדוקים עם רבי יעקב יוסף, ועתה הגיע בבהלה אל ביתו: עלי לראות את מר הרמן בדחיפות רבה, אמר.

אשתו של רבי יעקב יוסף ניסתה להסביר שאין להפריע לבעלה עד השעה עשר, בעסקו בלימוד התורה, וכי בינתיים יואיל נא להתכבד במשקה חם ובמיני תרגימא, אלא שהאיש סירב לשתף פעולה. בהתרגשות רבה הוא הסביר: יש לי עבור בעלך עסקת פז, כזו שאינה מזדמנת אלא לעתים רחוקות. זו עסקה שיכולה להכניס לבעלך סכום עתק של חמשה עשר אלף דולר, אלא שהדבר אינו סובל דיחוי, שמא יקדמנו אחר ויזכה בזה.

לשמע הסכום הגדול העומד על הפרק חשבה הרעייה הצעירה כי זו היא סיבה מספקת לחרוג מהכללים שנקבעו וליידע את בעלה על האורח הממתין לו. במבוכה רבה דפקה האשה על דלת החדר בו למד בעלה. לאחר רגע קט פתח רבי יעקב יוסף את הדלת כשהבעת הפתעה על פניו. הוא לא דיבר, שכן היה בתענית דיבור בשעה זו, אך סימן בראשו כמתפלא על שמפריעים לו בלימודו.

בחפזה רבה סיפרה לו האשה על הסוחר הגדול הנמצא כאן ובידו הצעה עסקית שרווחיה העתידיים עומדים על חמשה עשר אלף דולר, אלא שהדבר אינו סובל דיחוי, וכי אינו מסכים להמתין עד השעה עשר. אך סיימה האשה את דבריה, ורבי יעקב יוסף נענע בראשו לאות שלילה מוחלטת.

כשהסוחר שמע כי רבי יעקב יוסף אינו מסכים לפגוש אותו עד השעה עשר, הוא קם

הרי באפשרותך להשיג הצעות שידוכים נאות ומכובדות, כאלו שנדוניה יפה בצידם, ואין כל סיבה שתעשה שידוך עם נערה שהיא עניה מרודה.

ככל שניסה הנער, לשכנע את אמו לשנות את דעתה בכל דרך אפשרית, לא עלה הדבר בידו. כיון שכך, היות שלא רצה לצער את אמו ולעבור על דבריה הנחרצים, לא נותרה לו ברירה אלא להודיע לשדכן כי לא ניתן להתקדם בשידוך זה, מאחר ואמו מתנגדת לו בתוקף רב.

ההמשך היה מפתיע ביותר: היה זה באחד הבקרים כשיעקב יוסף הלך ברחוב בדרכו אל חנות הפרוות, והנה מולו הגיע הבן הגדול של משפחת אנדרון, יעקב לייב. הם הנהנו זה לזה לשלום, אלא שיעקב לייב נעצר ושאל את הנער בגילוי רב: אולי תגלה לי מדוע עלה השידוך על שרטון ואינו מתקדם כפי שרצינו כלוננו?!

לא הסתיר יעקב יוסף את האמת ואמר לבן משפחת אנדרון: אני כשלעצמי מעוניין בשידוך, אלא שאמי אינה מסכימה שאשא נערה שאין בידה נדוניה מתאימה. התהרהר יעקב לייב לרגע ואמר: יש לי רעיון מצוין כיצד ניתן לפתור את העניין לשביעות רצונם של שני הצדדים. אמור נא לי, האם יש לך אלפיים דולר בחשבון הבנק שלך?!

הנער השיב מיד: יש לי הרבה יותר מכך! אם כך, המשיך הבן הבכור של משפחת אנדרון, הט אזנך לעצתי: תן לי מתנה של אלפיים דולר במזומן, ובמעמד שמחת האירוסין אשיב לך את הדולרים במלואם כנדונייתיה של אחותי. הרעיון מצא חן בעיני יעקב יוסף, ותוך זמן קצר הגיש ליעקב לייב מעטפה שנשאה את לוגו הבנק המרכזי בניו יורק, גדושה בשטרות ירוקים של מאות דולר.

כיון שהודיע יעקב יוסף לאימו כי הצעת השידוך 'השתדרגה' פלאים, והיא כוללת בעסקת החבילה גם נדוניה מפוארת של אלפיים דולר, סכום ענק באותם הימים, הודיעה האם כי היא מאשרת את התקדמות השידוך. ואכן במעמד האירוסין, כולם ראו כיצד אחי הכלה שולף מכיסו מעטפה עם לוגו הבנק המרכזי, ונותן לחתן המהולל כנדוניה מאת המשפחה. החתן המרוצה ניגש עם המעטפה לאמו, ושניהם ראו כי אכן המשפחה עמדה בהתחייבותה ונתנה את הנדוניה שעליה סיכמו...

לאחר הנישואין עודד רבי שמואל יצחק אנדרון את חתנו לקבוע סדר לימוד קבוע שממנו לא יזוז כמלוא נימה. כך אכן היה, בסיוע אשתו, החליט החתן הצעיר, רבי יעקב יוסף, שמדי יום ביומו, בכל בוקר, בשעה שבין תשע לעשר הוא ילמד תורה בביתו, ללא כל הפרעה. רבי יעקב יוסף גזר על עצמו 'תענית

מליץ יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהעירא שליט"א

מִי־הֵאָרָא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאֹרֵייתָא
יִסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

בימי החנוכה וכן בכל המועדים מתעוררת הארת הקדושה בכל הדורות

נושע על ידי היום טוב. ועל ידי האמונה יזכה לישועות גדולות, כמו שפירש הרה"ק השפת **אמת ע"ה** (שם) בפסוק (ישעיה לגו) 'והיה אמונת עתיך חוסן ישועות' וגו', כי על ידי האמונה שהאדם מאמין בעתיך, בזמנים הטובים ובמועדים, זוכה לחוסן ישועות' ולישועות גדולות, וכפי מה שהאדם מאמין בעתים ובזמנים המקודשים כך הם באמת חוסן ישועות. כי גם עתה בזמן הזה יש התגלות הקדושה, שמתגלים האורות וההארות כמו שהיה בזמן שנעשה הנס באותה בחינה ממש, בימים ההם בזמן הזה.

כביאורו הנודע של הקדושת לוי (חנוכה קדושה א): אלא הנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשינו הטובים, שאלו החסדים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור ודור, ומאירים אלו הנסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאוים יום טוב כגון חנוכה, ופורים, ושלש רגלים וכו', וזה היה כוונת אנשי כנסת הגדולה 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', כלומר, שאלו החסדים והניסים וההארות שהיו אז וכו' נתגלה עד עכשיו בזמן הזה.

המבזה את המועדות - שאינו מאמין שבכח היו"ט להושיע אותו

וזהו שבא התנא באבות ללמדנו באומר "המבזה את המועדות" כעין מה שדרש הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור האמרי אמת ע"ה (יום א' דפסח תרפ"ד) על דברי הגמרא (פסחים קיח.) כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה, וביאר מהו הביזיון האמור, שהוא כמו שנאמר לגבי שאול המלך (שמואל א' י כז) 'ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו', אם כן המבזה את המועדות היינו שאומר על הזמנים המקודשים 'מה יושיענו זה', צריכים להאמין שהימים טובים נותנים כח על כל ימות השנה.

וליראות ולהשתחוות ולקיים העליה לרגל בפועל ממש, עדיין נשאר הארה בזמנים הללו שהיו מיוחדים להיראות פני ה', ועתה מתקיים בפה על ידי התפילות וההלל שהוא התגלות הקדושה.

יש להאמין בקדושת המועדים והשפעות המתגלות בהם

והעיקר להאמין בקדושת ההשפעות והאורות הזמנים הטובים והמועדים הנשפעים על האדם לכל השנה, ודוקא כשהאדם אינו רואה שנושע על ידי היום טוב, אז היא עיקר עבודת האמונה ויאמין בכל כוחו שהוא

בימים ההם בזמן הזה (נוסח על הניסים). **בשפת אמת** (פסח תרמ"ז ד"ה במצות) מביא דברי הזוהר (פר' אמור צג:) שפירש הפסוק (תהלים כז ח) 'לך אמר לבי בקשו פני דקאי על הימים טובים והמועדים. ומבאר את העניין, שבזמן המקדש שהיו עולים לרגל היה זה מתקיים בפועל ממש שהיו רואים פני ה' יתברך כביכול, כמו דכתיב (שמות לד כג) 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלהי ישראל, ומכל מקום זה ההתגלות שהיה במועדות היה הכנה על כל השנה, ואפילו בזמן הזה שאין אנו יכולים לעלות

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

מעלת נס פך השמן שנעשה גם לפחותים

יש להבין מה חשיבות נס פך השמן בחנוכה, הרי גם רבי חנינא בן דוסא זכה שיהיה החומץ דולק אצלו כמו השמן (תענית כה.). וכן יש להתבונן מדוע מפליגים כל כך במעלת הניסים שנעשו לאבותינו בקריעת ים סוף, הרי רבי פנחס בן יאיר זכה גם כן שנבקע לפניו נהר גינאי, עד שאמרו עליו שהוא שקול כמשה רבינו וששים ריבוא מישראל (חולין ז.).

נס פרטי לאדם ראוי לכך אך נס לציבור הוא גם למי שאינו ראוי

אלא בודאי הצדיק שכל הנהגותיו בעבודת ה' מחוץ לדרך הטבע, מתנהגים עמו כך מן השמים מידה כנגד מידה, כמו שכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך על יד מינך', שהנהגת ה' עם הצדיק היא כמו הצל של האדם [כמבואר בשל"ה (פר' משפטים תורה אור) בשם מדרש: מהו 'ה' צלך' (תהלים קכא ה), כצלך, מה צלך אם אתה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקדוש ברוך הוא 'ה' צלך', כשם שאתה הווה עמו הוא הווה עמך], אבל נס הנעשה לציבור זה פלא גדול יותר שישנה ה' את הטבע בשביל פחותי בני ישראל, כי אם לא היה נקרע הים לפני הפחות שבישראל הרי היה טובע בים, וכן בחנוכה השמן למנורה הוא של הציבור שיש בהם גם פחותים ביותר ונעשה הנס עבור כולם. וכן נס פורים היה עבור כלל ישראל לרבות הפחותים שבהם, וזהו גודל מעלת הניסים שנעשו לכלל ישראל [ראה שפתי צדיק (לחנוכה אות ה, אות טו, לפי וראו אות טז), בשם זקינו החידושי הרי"ם. וראה גם בשפת אמת (לפסח תרל"ב ד"ה ומציונ)].

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

דיוקנו של אביו - כח לכל יהודי לעמוד בנסיונות

והאמהות, ונרמז בראשי תיבותיהם, 'יצחק יעקב שירה ריבקה רחל אברהם לאה, ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולאה בנישואי בועז ורות, 'תן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית 'ישראל' (רות ד יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות בשלמות עומדת

עוד יעלה על ליבו כי כוחם נמצא עם כל אדם מישראל בכל הדורות והמצבים, שזכות אבות עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ובכל תפילה מזכירים את זכות האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה וקיום, ואף שבגמרא נחלקו אם זכות אבות עוונת קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבדאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עוונת תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובכוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

כוח האבות להתגבר על היצר

ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחיזוק מכוח האבות, כמו שנרמז בכתוב שהובא לעיל 'אשא עיני אל ההרים', לשאת עינים בכל עת צרה אל האבות הקרוים 'הרים', ועל ידי כן 'בוא עזרי', והוא הדבר שיש לכל אחד ללמוד מיוסף הצדיק, שאף אם הוא טרוד ביצרו יכול הוא ללכת בדרכי יוסף, וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שעמד בניסיונות קשים ביותר, והיה מחזק את עצמו בכוח אביו יעקב, והיה זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב, עד שלא משה מנגד עיניו דיוקן צורתו של אביו, לקיים האמור (ישעיה ^{טו}) 'זהו עיניך רואות את מוריך', ודבר זה עמד לו להתגבר ולסרב לעצת יצרו, בכוח דמות דיוקן אביו שנגלתה לו בשעת הניסיון.

'צורים' הם האבות ו'גבעות' הם האמהות, וכל עבודת האדם ללכת בדרכי האבות כמו שאמרו (תנא דבי אליהו רבה פכ"ג) חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, כי כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרואים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם, ולפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

משלו על כך שהוא כמו היוצא לדרך, שאף שלא הגיע עדיין למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בכל זאת בדרך הרצויה, כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם ואפילו נגיעה בעלמא, וכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, וכן אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות.

כשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק 'אם בחקותי תלכו ואת' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

וכחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד, וכמו שמצינו אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענן קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנר היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום כשנכנסה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, עד שהתאספו כל הכוחות אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות

וְתִתְּפֹשֶׁהוּ בְּגָדוֹ לְאֹמֶר שְׂכֵבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה (לט יב).

אמרו בגמרא (סוטה לו): באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות, דכתיב (משלי כט ג) 'ורועה זונות יאבד הון'. מיד 'ותשב באיתן קשתו'. ואמרו בגמרא (יומא לה): 'יוסף מחייב את הרשעים'. וכמו שאומרת הגמרא שם: רשע אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה. אם אמר, נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו, כלום נאה היית מיוסף. הרי לנו שעל כל אדם מוטל ללמוד מניסיונו של יוסף כדי שגם הוא יוכל לעמוד כנגד טרדת היצר. ואם ראינו שיוסף התגבר בזכות דמות דיוקנו של אביו, אם כן אף אנחנו צריכים להתבונן ולהעלות על ליבנו דמות דיוקנם של אבותינו הקדושים.

לימוד מדרך האבות הקדושים

כל אדם מישראל צריך ליתן אל ליבו להיות מהלך בדרכם של האבות הקדושים, וללמוד מהם דרך בעבודת ה', ועל ידי ההתבוננות בדרכיהם אפשר לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב בעל הטורים (דברים ^ו ה) 'ואהבת' אותיות האבות, 'בכל לבבך' כאברהם שנאמר בו 'ומצאת את לבבו' (נחמיה ט ח), 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתיב ביה (לעיל כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהגו כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגבר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלימוד התורה.

הליכה בדרכי אבות

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע, וכל עיקר חוזקם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים, כמו שכתוב (במדבר כג ט) 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו',

מילין וקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

תכלית ירידת הנשמה וקיומה בגוף

שוב, שנשאת בו רשימה קדושה כדי שיוכל אחר כך ביציאתו לעולם להיאחז בהארות שנשארו בו מקודם לידתו וכדאיתא בתיקוני זוהר (תקון ע' קלו): [זה לשונו: אמאי כד נפיק ינוקא ממעי אמה איהו עינוי סתימין. אמר לון, ודאי דא איהו רזא 'ותכהין עינוי מראות' (בראשית כו א) באלין מראות דאחזיאו ליה במעי אמה כמה נהורין כמה דחמא יחזקאל במרכבה, לכל ינוקא אחזיין ליה כפום דרגיה, אחזיין ליה מאתר דאיהו נשמתיה, דאי ישתדל באורייתא ובפקודין דינהיר ההוא אתר דאנטילת נשמתיה בכמה נשמתין ואיך נחתין בגיניה כמה מרכבות, ואולפין ליה כל אורייתא, ואי אשתדל בה אדכיר ליה כל דהוה אולפין ליה במעי אמה, לבתר אחזיין ליה גיהנם דאם עבר על פקודי אורייתא מהו עונשא דיליה כמה דאחזיאו ליה אגריה].

עבודת האדם להשיב לו ההארה שהיתה לו קודם לידתו

בדרך זו מבואר בקדושת לוי (פ' וישב ד"ה ויהי) הכתוב (בראשית לח כח-כט) 'ויהי בעת לדתה ויתן יד וגו', ויהי כמשיב ידו' וגו', שבעת לידתו של האדם מתעוררת איתערותא דלעילא שיוכל להתקרב אל ה' בשלימות, אבל מיד אחר כך מסתלקת ההתעוררות ונשאת כעין מחיצה המבדילה בינו לעליונים, וניתנת בידו הבחירה בין טוב לרע ולהתקרב על ידי מעשיו אל ה', וזהו הרמז בפסוק 'ויהי בעת לדתה ויתן יד', שבעת לידתו של האדם נותנים לו סיוע שיוכל להתקרב, אבל אחר כך נהיה כמין 'יד' המסתירה וחוצצת בינו לקדושה, אבל אם יתן האדם אל ליבו לשעבד עצמו לעבודת ה', יזכה לזכך את חומריותו ולהסיר את המחיצה המפסקת ולשוב אל המדרגה הראשונה כבשעת לידתו, ואז מתקיים בו 'ויהי כמשיב ידו', שיזכה לסלק את היד המסתירה ויאיר לו האור הראשון כבתחילה, ויקרא את שמו פרץ וגו', ואחרי כן יצא אחיו ויקרא שמו זרח', שיפרוץ את המניעות המפריעים לו ויזרח עליו אור גדול 'באור פני מלך חיים' וזה הפירוש 'יצא אחיו' היינו שהקב"ה קורא ישראל בשם אחים, כמו שאמר הכתוב (תהלים קכב ח) 'למען אחי ורעי' (קה"ד ח).

מאחר שזו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה עומדים לנגדה כוחות עולם הזה, רצונות ותאוות המושכים את הגוף ללכת אחריהם כבהמה, וכשמתגבר עליהם למרות כל הקשיים וההסתרות זוכה לפעול נחת רוח לשולחו הקדוש ברוך הוא בורא העולם, כי אין לך נחת רוח יותר מכך שאדם עושה נגד טבעו ומכריז במעשיו כי בכל מקום ונקודה נמצא כח הבורא יתברך וכי הוא מלך העולם. וזוהי עבודת האדם בעולמו - למסור נפשו ורצונו למרות המפריעים ובכך לגלות כבוד ה' בעולם. שמשמעות 'נפש' הינה הרצון כמו שכתוב (בראשית כג ח) 'אם יש את נפשכם' ופירש רש"י ע"ה 'רצונכם'. [וראה בשפת אמת (פ' בלק תרנ"ו): להיות כל רצונו תמיד רק לעשות רצון הבורא ואין לו דבר אחר בעולם זה מקרי מסירת נפש כי נפש הוא רצון וע"י מסירת נפש בפועל זוכין לזה הרצון].

ה' מסייע ונותן כוחות לגבור על הטבע והבלי היצר

אך לא עזב ה' חסדו ואף כי ההתגברות היא סיבת השכר, אך כבר אמרו (סוכה נב) 'אלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו', לפיכך מקדים הקדוש ברוך הוא לסייע לאדם לצלוח במשימתו, ועוד קודם לידתו אמרו חז"ל (נדה ל) שבהיות העובר במעי אמו נר דלוק לו על ראשו והוא צופה ומביט לאורו מסוף העולם ועד סופו, וקודם יציאתו לעולם מתחייב לשמור הנשמה כראוי, ומשביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, כדי שכח השבועה אף היא תעמוד לו לזכור מאין בא ולשם מה. ומלמדים אותו כל התורה כולה, ובשעה שיוצא לאוויר העולם משכחים ממנו כל מה שלמד ואותה ההארה מסתלקת ממנו. אך אף שעתיד לימוד זה להשתכח ממנו, עדיין תועלת גדולה ועצומה יש בלימוד התורה שעל ידי המלאך, כי מכוח זה יוכל תמיד לשוב ולהיזכר בחלקו בתורה, כדרך הלומד תורה ומשכחה שבקלות יכול להיזכר בה על ידי לימודה

ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה, ויהי כמשיב ידו ונהיה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ (לח, כח-כט).

כל נשמה קודם רדתה לעולם, איננה חפצה להתרחק מבית אביה בעת יושבה תחת כסא הכבוד ונהנית מזיו שכינתו יתברך, אך הקדוש ברוך הוא כופה את הנשמה לרדת לגוף השפל שבעולם הזה דוקא, ועל זאת אמרה המשנה באבות 'על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי'.

ולא רק 'על כרחך אתה נולד' אלא 'על כרחך אתה חי' שבמשך כל החיים רוצה הנשמה לצאת ונשאת על כרחו, כפי שכתב האלשיך הקדוש ע"ה (ויקרא כו) שלרוב רוחניותה מבקשת הנשמה לשוב בכל זמן לשורשה, כמבואר במדרש (תהלים סב ט) שנשמת האדם מבקשת בכל שעה לצאת מגופה ולעלות למעלה, כי כך דרך כל דבר להשתוקק לשוב למקורו, וכשהנשמה מתבוננת איך שהיא חלק מקדושתו העליונה והיא שוכנת בחומר העכור, הרי היא משתוקקת להיפרד מן הגוף ולהידבק בעליונים. אבל כשהיא נזכרת ביוצרה שעם היותו קדוש מכל קדושה הרי הוא שורה בעולם השפל התחתון, נרתעת לאחוריה וחוזרת לשרות בגוף האדם. וזהו שנאמר (ויקרא כו יא) ונתתי משכני בתוכם, שהקדוש ברוך הוא ישרה שכינתו בתוכנו, ועל ידי זה 'לא תגעל נפשי אתכם', היינו שנפש האדם הרוחנית תתנחם בראותה השכינה בתחתונים, ועל ידי כן לא תגעל הנפש מלהתקיים בגוף האדם.

תכלית ירידת הנשמה לעולם

הסיבה מדוע אכן יורדת הנשמה לעולם בעל כורחה, כי בכך מתקיימת תכלית בריאת העולם שהיא להיטיב לבריותיו (עץ חיים שער הכללים פ"א), ומכלל ההטבה שתהיה הנשמה אוכלת ממעשי ידה שבלא זה הרי זה 'נהמא דכיסופא' (מגיד מישרים בראשית), שכך שנו חז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה', ולכן יורדת הנשמה לעולם כדי לסגל מצוות ומעשים טובים ועל ידיהם שבה אל בית אביה לזכות בכח מעשיה ולא במתנת חנם.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנשט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

אוצר ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☞ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpinet@gmail.com